

HASANKEY'İ YAŞATMA GİRİŞİMİ

**ILISU BARAJI VE HİDROELEKTRİK
SANTRALİ SON DURUM RAPORU**

1. Ilisu Baraj Projesi ve Hasankeyf'te Son Durum

Hasankeyf Baraj suları altında kaldıktan sonraki gelecekteki durum.

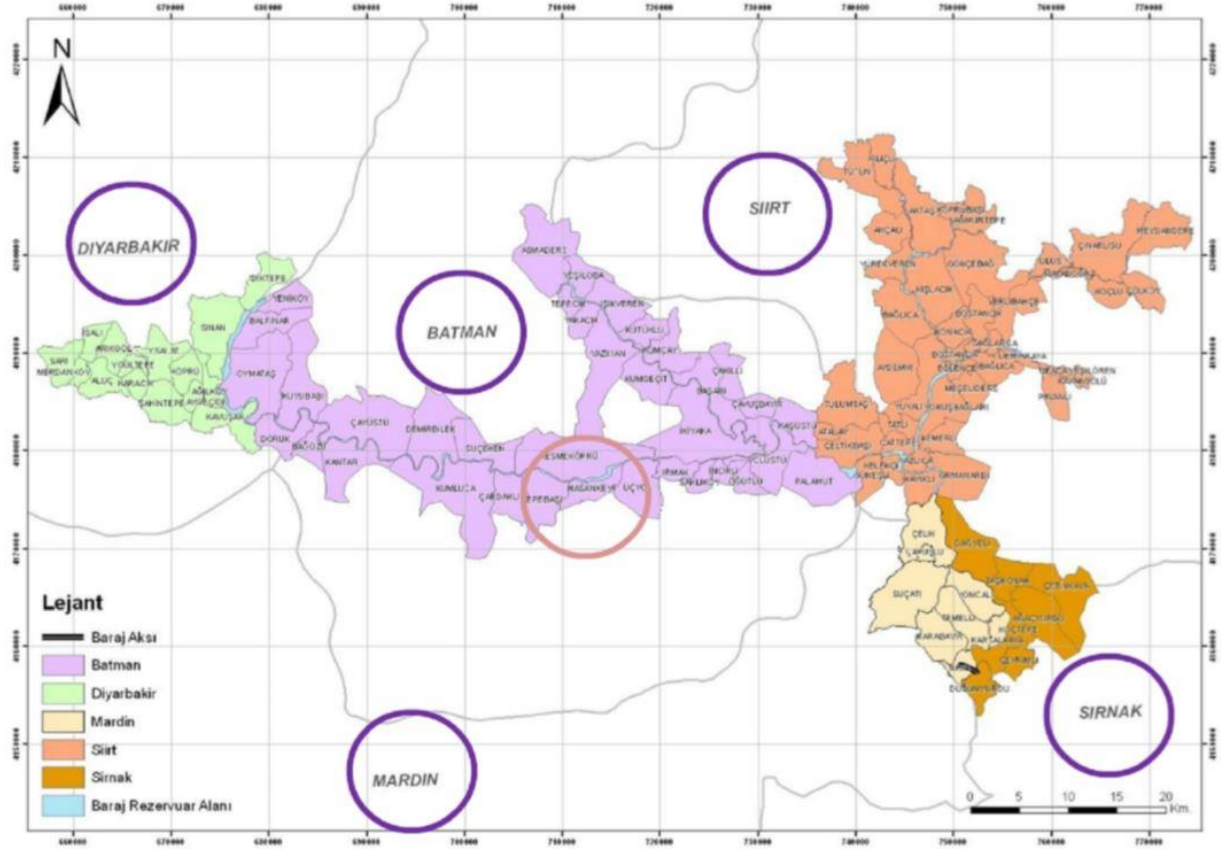
Ilisu Barajı Projesi'nin bitmesi ile 250'ye yakın höyük, 5 binden fazla mağara, tarihi camiler, minareler, kilise kalıntıları, sahabe kabirleri, türbeler, tarihi köprüler gibi eşsiz değerler sular altında kalacaktır. Hasankeyf ilçesinin yüzde 90 gibi büyük bölümü barajdan etkilenecek, aralarında köy ve mezraların da bulunduğu 199 yerleşim yeri sular altında kalacaktır. Sular altında kalacak yerleşim yerleri Batman'ın Beşiri, Hasankeyf ve Gercüş ilçeleri, Diyarbakır'ın Bismil ilçesi, Siirt'in Merkez, Kurtalan ve Eruh ilçeleri; Şırnak'ın Güçlükonak ilçesi ile Mardin'in Dargeçit ilçesine bağlı köy ve mezralar. Barajın bitmesi ile 10 bini aşkın kişinin büyük kentlere göç edeceği tahmin edilmektedir.

Kurulu Güç	1200 MW
Yıllık Üreteceği Ortalama Enerji	3.833 milyar kWh
Yıllık Üreteceği Güvenilir Enerji	2.459 milyar kWh
Baraj Gölü Maksimum Su Kotu	526 m
Hasankeyf Merkezinde Dicle Nehrinin Mevcut Ort. Su Kotu	463 m
Baraj Gölünün kaplayacağı Alan	331 km ²
Göl su hacmi	10.5 milyar m ³
Göl'ün Uzunluğu	135 km
Baraj Gölünün gövde yeri	Dargeçit- Şırnak sınırı
Gövde Genişliği	1780-1820 m

Gövde Yüksekliği	135 m
Baraj yaklaşık Maliyeti	3 milyar \$ (Çelişkili maliyetler söz konusu)

Tablo 1: İlisu Baraj Projesi ile ilgili teknik veriler

Ocak 2016'da torba yasayla birlikte bir gece geç saatlerde kabul edilen düzenleme ile UNESCO'nun dünya mirası listesine girmek için gerekli olan 10 kriterden 9'unu karşılayan tarihi kent Hasankeyf'in sular altında kalmasına vize çıkmış oldu.¹

Bölgede 2015 yılının temmuz ayında başlayan çatışmalarla beraber İlisu Baraj projesinin yapımı hızlandırıldı. Hükümete yakınlığı ile bilinen Yeni Şafak gazetesi 2 Temmuz 2017'de aralarında İlisu Barajı'nın da olduğu Doğu ve Güney doğu Anadolu'daki "barajların hızlandırıldı"ğını itiraf etmiştir.² Türkiye Cumhuriyeti Devleti yetkilileri çelişkili ifadeler kullansa da barajın tamamlanmasına kısa bir süre kaldı. Devlet Su İşleri (DSİ) 16. Bölge Müdürü Ali Fuat Eker 27 Mayıs 2016 tarihinde barajdaki son durum hakkında şu bilgileri verdi: "İlisu Barajı'nın inşaatında şu an itibariyle yüzde 85 seviyelerine gelmiş durumundayız. Dolu savak inşaatında ise yüzde 95 seviyelerine geldik. Gövde dolgularını bitirdik. Gövdede sızmayı engelleyecek ön beton kaplamayı tamamıyla bitirdik. Şu an santral kısmında çalışmalarımız devam ediyor. Kısa sürede içerisinde bunu da bitirip inşallah önümüzdeki sene içerisinde su

¹ "Hasankeyf sular altında kalacak", <https://www.cnnturk.com/turkiye/hasankeyf-sular-altinda-kalacak>, Erişim Tarihi: 30.01.2016

² "Terör bitince barajlar hızlandı", <http://www.yenisafak.com/gundem/teror-bitince-barajlar-hizlandi-2742263>, Erişim Tarihi: 02.07.2017

tutmayı hedefliyoruz.”³ 9 Ağustos 2017 tarihinde DSİ Ilısu Barajında Dolusavak imalatlarında %99 ilerleme sağlandığını açıklamıştır.

Dolusavak inşaatı

Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven ise 25 Ocak 2017 tarihinde basına şu bilgileri verdi: “2019’de barajda suyun tutulması hedefleniyor. Hasankeyflilerin taşınma işlemleri ise 2018’de tamamlanacak.”⁴ Baraj inşaatının tamamlanması için Hasankeyf’in büyük bir bölümünü de içine alan bölge 01 Ocak 2017- 31 Aralık 2017 tarihleri arasında Geçici Askeri Güvenlik Bölgesi ilan edilmiştir.⁵ 9 Nisan 2017 tarihinde Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürü Murat Acu barajın sahip olduğu 6 ünitenin ilk jeneratörünün parçası olan ve toplamda 450 ton ağırlığa sahip rotoru 8 Nisan’da yerine indirdiklerini aktarmıştır.⁶ 15 Mayıs 2017 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu bir açıklama yapmış barajın 2017 ‘de bitirileceğini barajda 2018’de su tutulacağını söylemiştir. 13 Haziran 2017 tarihinden Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Ilısu Barajı için ‘yakında açacağız’ müjdesini vermiştir. Ek olarak Recep Tayyip Erdoğan “Ilısu Barajı’nın bugün yüzde 96 gerçekleşmesi tamamlandı. Yüzde 4’lük kısmı

³ “Dev projede sona gelindi! Binlerce kişiye istihdam sağlayacak”,

<http://www.aksam.com.tr/ekonomi/devprojede-sona-gelindi-binlerce-kisiye-istihdam-saglayacak/haber-571020>, Erişim Tarihi: 27.11.2016

⁴ “2018’de Yeni Hasankeyf’e!”, <http://www.batmancagdas.com/gundem/2018de-yeni-hasankeyfe-h48894.html>, Erişim Tarihi: 25.01.2017

⁵ “Hasankeyf “özel güvenlik bölgesi” ilan edildi”, <http://www.birgun.net/haber-detay/hasankeyf-ozel-guvenlikbolgesi-ilan-edildi-142914.html>, Erişim Tarihi: 12.01.2017

⁶ “Ilısu Barajı’nda önemli bir aşama daha aşıldı”, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/ilisu-barajinda-onemli-bir-asamadaha-asildi/792608>, Erişim Tarihi: 09.04.2017

ise sular altında kalacak kültürel eserlerin kurtarılmasına yönelik çalışmaların bitmesini bekliyor.” açıklamasını yapmıştır.⁷ Recep Tayyip Erdoğan başbakan olduğu 2008 yılının temmuz ayında da şu açıklamayı yapmıştır: “kredi noktasında, finansör olacak ülkeler, ister bu finansı versin, ister vermesin, biz bunları GAP, DAP, KOP kapsamında yatırım ayırdığımız finanstan kesinlikle çözme kararlığı içindeyiz. Buradan geri adım söz konusu değil.”⁸ 11 Haziran 2017 tarihinde DSİ 16. Bölge Müdürü Ali Fuat Eker baraj inşaatının sonu durumu için şu açıklamalarda bulunud: "İlisu Barajı ve HES inşaatı santral binası ünite 2'de elektromekanik montaj işinde en önemli aşamalardan biri olan 460 ton ağırlığında ve 8150 mm çapındaki rotor her biri 250 ton kapasiteli 2 santral binası ana vinci yardımıyla başarılı bir şekilde yerine indirildi. Bu çok önemli bir aşama bizim için. Bundan sonra 4 tane daha aynı şekilde 2 ayda bir olmak üzere rotorlar yerlerine yerleştirilecek. Bu şekilde planlandı.”⁹ Eker açıklamalarının devamında şunları belirtmiştir: “Projenin yüzde 96 seviyesinde fiziki gerçekleşmesinin sağlandığını vurgulayan Eker, yıl sonunda bitirileceğini bildirdi. Konutların bitimi önümüzdeki yılın ortalarını bulacak. 2018 yılının ortalarında artık yavaş yavaş Ilisu Barajı'na su toplama ile ilgili işlemler başlamış olacak.”

21 Haziran 2017 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu Hasankeyf ziyaretinde “İlisu Barajı'nın bütün imalatların bu yıl tamamlanacağını” belirtmiş “gelecek yıldan itibaren Ilisu Barajı'nda su tutumunun gerçekleştirileceğini” söylemiştir. Bu ziyaretinde su tutum işlemine ilişkin bilgi veren Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu, "Dicle Nehri, Türkiye ile Suriye arasında 25 kilometrelik bir sınır teşkil ediyor. Daha sonra Irak topraklarına geçiyor. Irak tarafıyla da görüşüyoruz. Su tuttuğumuz zaman onları susuz

⁷ “İlisu Barajı bağımsızlık abidesi sonunda bitiyor”, <http://www.haber7.com/siyaset/haber/2355169-ilisu-baraji-bagimsizlik-abidesi-sonunda-bitiyor#> , Erişim Tarihi: 19.06.2017

⁸ “İlisu barajı bitirilecek”, <http://www.haberturk.com/ekonomi/makro-ekonomi/haber/83463-ilisu-baraji-bitirilecek> , Erişim Tarihi: 02.07.2008

⁹ “İlisu Barajı ve HES'in yüzde 96'sı Tamamlandı”, <http://www.arti49.com/ilisu-baraji-ve-hesin-yuzde-96si-tamamlandi-828392h.htm> , Erişim Tarihi: 11.06.2017

birakmayacak kati bir çözüm üreteceğiz, bu örnek bir çalışma olacak" diye konuştu.¹⁰ Veysel Eroğlu her ne kadar Irak'ın su sorunu yaşamayacağını belirtmişse de bu durumu Irak'ta İlisu Barajına karşı mücadele eden Dicle ve Irak Sazlıkları Yaşatma Kampanyası farklı yorumlamıştır. Dicle ve Irak Sazlıkları Yaşatma Kampanyası Uluslararası Koordinatörü Toon Bijmens İlisu Barajı'nın Iraktaki suya etkisini "Eğer İlisu Barajı yapılırsa Irak'a giden su seviyesinde büyük bir düşüş yaşanacak. Tahminlerimize göre % 25 gibi suda bir düşüş olacak. Bu nedenle Irak'ta sulamaya dayalı tarımcılık yok olacak. Ayrıca içme suyunda da büyük bir düşüş yaşanacaktır. Ekonomik olarak da nehir suyunun kesilmesi büyük ekonomik kayba da neden olacaktır. Sazlık bölgesinde örneğin balıkçılık yaygındır. Yoksa orada balık türü de kalmayacaktır. İlisu Barajı çok büyük bir risk olduğunu her açıdan görebiliyoruz." sözleriyle açıklamıştır.¹¹

Dicle Nehri'nin Basra Körfezi ile buluştuğu bölgedeki sazlıklarda yaşayan su bedevileri, 2012'de ilk kez Hasankeyf'e gelerek Birleşmiş Milletlere çağrı yaptı

30 Temmuz 2017 tarihinde DSİ Genel Müdürü Murat Acu, Türkiye'nin vizyon projelerinden İlisu Barajı'nın gövde dolgusunun yüzde 100'ünün tamamlandığını açıklamıştır.¹²

Baraj ile ilgili teknik bilgi ve maliyet konusunda çelişkili ifadeler kullanılmaktadır. Cengiz İnşaat tarafından yapımı devam eden baraj için şirketin internet sitesinde yapım bedeli 875 milyon avro olarak belirtilmiştir.¹³ 2016 yılında DSİ barajın toplam maliyetinin 1 milyar

¹⁰ "Bakan Eroğlu Medeniyetler Diyarı Hasankeyf'te İftar Açtı", <http://www.dsi.gov.tr/haberler/2017/06/22/bakan-ero%C4%9Flu-medeniyetler-diyar%C4%B1-hasankeyf-te-i-ftar-a%C3%A7t%C4%B1> , Erişim Tarihi: 23.06.2017

¹¹ "Bijmens: İlisu Barajı istikrarsızlığa neden olacaktır", <https://anfturkce.net/kurdistan/bijmens-ilisu-baraji-istikrarsizliga-neden-olacaktır-70997> , Erişim Tarihi: 23.06.2017

¹² "PKK'ya darbe vatandaşa hizmet: İlisu Barajı", <http://www.kanalahaber.com/haber/yasam/pkky-darbe-vatandasa-hizmet-ilisu-baraji-367710/> , Erişim Tarihi: 30.07.2017

¹³ "İlisu Barajı ve HES", <http://www.enerjiatlas.com/hidroelektrik/ilisu-baraji.html> , Erişim Tarihi: 03.08.2017

kapsamında gözaltına alınan Batman Üniversitesi eski Rektörü Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, çıkarıldığı mahkemece tutuklandı.¹⁸ Uluçam 2005 yılında bulunan ve 2011 yılında kazılmaya başlanan Hasankeyf Höyüğü'nün de kazı heyeti başkanlığını yapmıştı. Hasankeyf Höyüğü kazı heyeti Başkanı Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam'ın o dönem basına yansıyan açıklamaları arkeoloji çevrelerinde büyük bir heyecanla karşılanmıştı. Uluçam, Hasankeyf Höyüğünü "tarihin bilinen ilk inanç merkezi" olarak nitelenen ve kazıldıkça dünya tarihinin yeniden yazılmasına yol açan bilgiler ortaya koyan Göbeklitepe ile karşılaştırıyordu. Uluçam gazetecilere, "Hasankeyf'in tarihinin 12 bin yıl öncesi olduğunu gösteren önemli bulgular elde ettik. Dünyanın en eski yerleşim birimlerinden Göbeklitepe'den daha eski bir mabetin ortaya çıkarılması ise çok önemli bir gelişme, Bulduğumuz dikilitaşla ilk ibadet yerinin Hasankeyf'te olduğu belgelendi" diyordu. Ancak Höyükte çıkarılan buluntuların gizlendiği iddiaları da vardı. Bu iddia höyüğün arkeoloji bilimi açısından öneminin ortaya çıkmasının, Ilısu Barajına milyonlarca dolar harcayan siyasi iktidar tarafından istenilmediği iddialarıyla birlikte ortaya atılıyor, iddiaya kaynak olarak da yöredeki bir üniversitede görev yapan bir bilim insanı gösteriliyordu. Göbeklitepe'deki tarihleme süreci ile ilgili bu değerlendirmeleri yapan Japon kazı heyeti başkanı Prof. Miyake'nin açıklamaları Hasankeyf Höyüğü'nün ne kadar da önemli olduğunu ortaya koyar nitelikte; "Eğer bu yeni tarihlerden yola çıkarsak, Hasankeyf Höyük ve Göbeklitepe III. tabakanın hemen hemen çağdaş olduğu söylenebilecek".¹⁹

Ilısu Barajı göl alanında kalacak Mardin'in bilinen en eski yerleşimi olan Dargeçit İlçesi'ndeki 'Boncuklu Tarla' yerleşiminde Mardin Müze Müdürlüğü tarafından arkeolojik kazı çalışmalarına 2017 yılının Temmuz ayının ikinci haftasında başlandı.

¹⁸ "Eski Rektör Uluçam, tutuklandı!", <http://www.batmancagdas.com/gundem/eski-rektor-ulucam-tutuklandi-h52056.html>, Erişim Tarihi: 12.07.2017

¹⁹ "Sulara gömülmek istenen Hasankeyf Höyüğü tarihi yeniden yazdırabilir: Hasankeyf Göbeklitepe ile çağdaş", <https://www.evrensel.net/haber/263606/hasankeyf-hoyugu-tartismalari-devam-ediyor>, Erişim Tarihi: 26.10.2015

Günümüzden 10 bin yıl önceki Kuzey Mezopotamyada yaşayanların kültürler, sosyal yaşamları ve ölü gömme geleneklerine ilişkin önemli bilgi ve verilere ulaşıldı. Seramiksiz Neolitik Çağ'ı yansıtan M.Ö. 10 bin - 7 bin yılları arasındaki dönemde temelleri moloz taşlarla örülmüş duvar ve sertleştirilmiş kil tabanlı olan konutlar açığa çıkarıldı. Mardin Müzesi Müdürü Nihat Erdoğan, Neolitik Çağ'ın insanlık tarihinde, Anadolu'da birkaç noktada saptanan besin üretimi yanında ilk yerleşik toplumların kurulması ile başlayan dönemi yansıttığını söyledi. Mardin Müze Müdürü, Nihat Erdoğan kazılar ile ilgili şöyle dedi: "Bu dönemde bu yana insanlar inanç, bereket, büyü, totem, muska ve uğur getirmesi için takıları süslenme ihtiyacı için binlerce yıldır kullanıyor. Renkli taşlar, hayvanların diş, boynuz, kemik ve tırnak kısımları ile deniz kabukları gibi doğal malzemeler, sürtme ve kazıma yolu ile şekillendirilirken, yedelinip dizilerek takı haline getirilmiş. Kimi zaman kötülükten hastalıklardan koruyucu gücüne inanılan, kimi zaman şans uğur getirmesi için kullanılan takılardan Boncuklu tarlada açığa çıkarılan üçgen formlu kolye uçları günümüzde hala kullanılan muskaların formlarının ve kullanılış amacının 10 bin yıldır değişmediğini gösteriyor."²⁰ Bu kazı çalışması 10 bin yıl öncesini aydınlatan tarihi keşif olarak nitelendirilmiştir.²¹

Baraj gölü altında kalacak olan Hasankeyf'in 4 ayrı noktasında devam eden arkeolojik kazı çalışmalarında geçmiş medeniyetlere ait kalıntılar çıkmaya devam ediyor. Dicle Nehri kenarındaki Höyük, Kale başı, Kızlar Camii'nin yanı ve Tarık Mahallesi'nde arkeolojik kazı

²⁰ "Boncuklu Tarla'nın gizemi ifşa oldu!", <http://www.superhaber.tv/boncuklu-tarlanin-sirri-cozuldu-boncuklu-tarla-nerede-boncuklu-tarla-hangi-donemde-yeniden-dogus-inanci-ile-gomu-67524-haber>, Erişim Tarihi: 16.07.2017

²¹ "Son dakika: 10 bin yıl öncesini aydınlatan tarihi keşif", <http://www.milliyet.com.tr/12-bin-yil-oncesini-aydinlatan-gundem-2485752/>, Erişim Tarihi: 16.07.2017

çalışmaları sürüyor. Çalışmaların yapıldığı Kızlar Camii yanındaki alanda 3 bin yıl öncesine ait olduğu değerlendirilen altyapı tesisatı bulundu.²²

3. Yeni Yerleşim Yerinde Son Durum

Ilısu Baraj Gölü altında kalacak olan Batman'ın Hasankeyf ilçesinin yeni yerleşkesinde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından 320 konutun yapımı devam etmektedir. Yakın tarihte de TOKİ tarafından 710 konutun daha yapımına başlandı.²³ TOKİ, Yeni Hasankeyf'teki konutları 2017 yılının sonuna kadar bitirmek için çalışmalarını hızlandırmıştır. Ilısu Baraj suları altında kalacak Hasankeyf'in taşınacağı yeni yerleşim yerinde hak sahibi olmak için 2 bin 120 kişi başvuruda bulundu. Hasankeyf Kaymakamlığından yapılan açıklamada, oluşturulan komisyonda başvuruları değerlendirilen 710 kişi hak sahibi olurken, bin 415 kişi hak sahibi olamadı. 7 farklı konut tipinin inşa edildiği yeni yerleşimde 3+1 dairenin fiyatı 171 bin lira olarak açıklamış vatandaşlar fiyatın düşürülmesini istemiştir. Hasankeyf Belediye Başkanı Kusen, "5 yıl ödemesiz, 15 yıllık süre içinde sıfır faizle ödeme yapılacağını ancak Hasankeyf'te yaşayanların yüzde 5'inin dahi bu parayı ödeyemeyeceğini" açıklamıştı.²⁴

²² Hasankeyf'te 3 bin yıl öncesine ait altyapı tesisatı bulundu", <http://www.guneydoguguncel.com/hasankeyfte-3-bin-yil-oncesine-ait-altyapi-tesisati-bulundu-45663h.htm>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

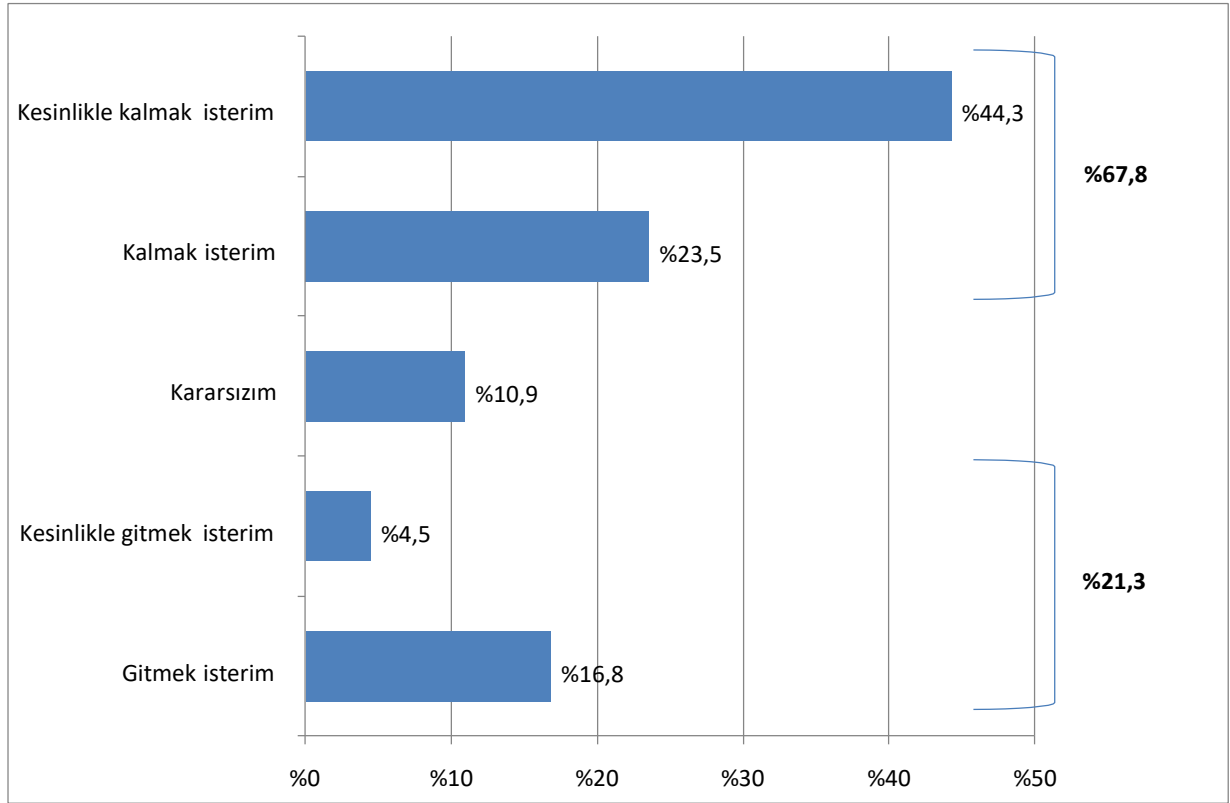
²³ "Tarihi Hasankeyf'in yeni yerleşim yeri ile ilgili çalışmalar sürüyor", <http://www.trthaber.com/haber/ekonomi/tarihi-hasankeyfin-yeni-yerlesim-yeri-ile-ilgili-calismalar-suruyor304349.html>, Erişim Tarihi: 17.03.2017

²⁴ "Hasankeyfliler yeni evlerini pahalı buldu", <https://www.dunya.com/ekonomi/hasankeyfliler-yeni-evlerinipahali-buldu-haberi-210639>, Erişim Tarihi: 09.05.2013

Her ne kadar hak sahiplikleri belirlenmiş ve konutların yapımları devam ediyorsa da halkın yerleşim konusunda kafasının karışık olduğu ve yeni yerleşim yerine taşınmada isteksiz olduğu gözlemlenmiştir. Doğa Derneği'nin 2012 yılında yaptığı anket sonucunda 357 katılımcının %67,8'i yeniden yerleştirme projesi kapsamında inşa edilen köye taşınmayı istemediklerini belirtmiş ve bunun sebebi olarak yaşadıkları kente olan sevgilerini, geçmişlerine olan bağlılıklarını göstermişlerdir.²⁵

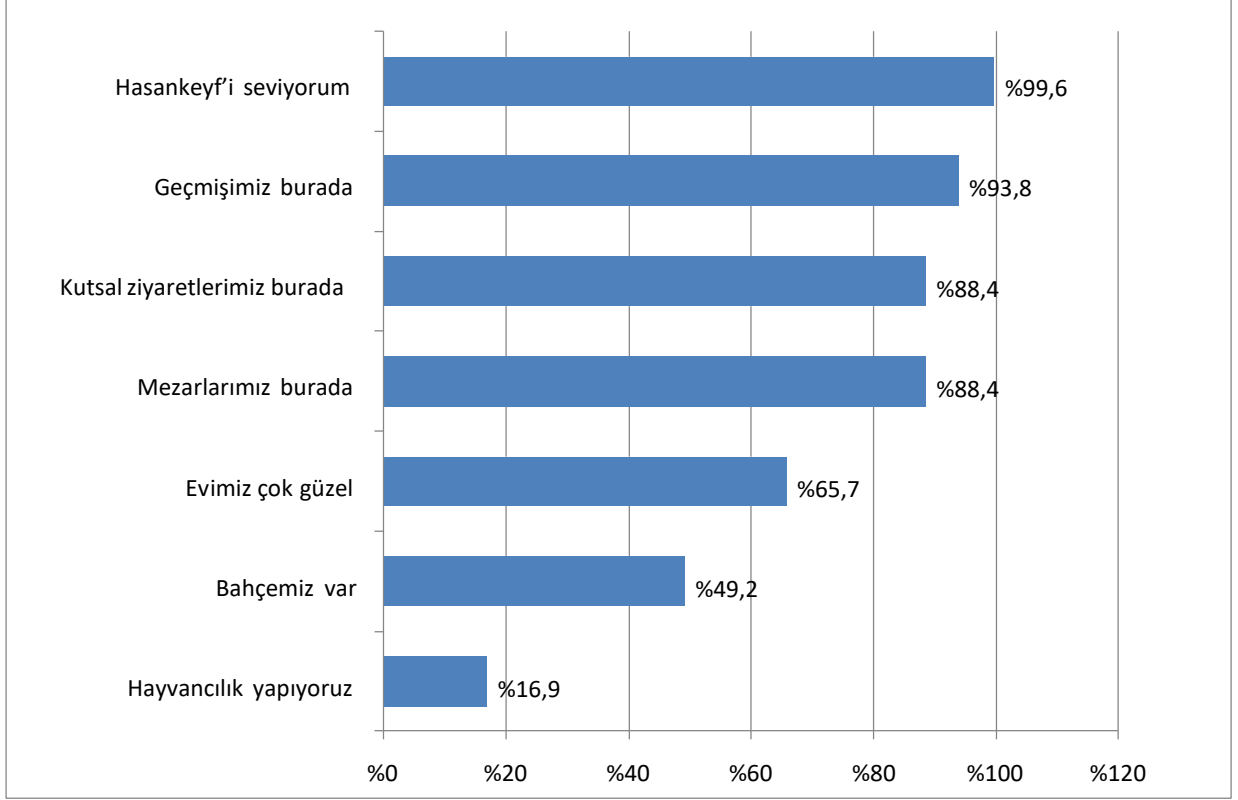
²⁵ "Hasankeyf Araştırma Raporu, Mart 2012 Doğa Derneği",
http://www.dogaderneği.org/wpcontent/uploads/2015/08/Hasankeyf_Arastirma_Raporu.pdf , Erişim Tarihi:
29.05.2017

Yine aynı raporda²⁶ yeni yerleşim yerine gitmeme yönünde tercihlerini belirten katılımcılar (242 kişi) bu kararlarının nedeni olarak en yüksek oranla Hasankeyf'i sevdiğini belirtmişlerdir. Bu gruptaki katılımcıların tamamına yakını bu ifadeyi sahiplenmişlerdir. Yine %90 üzerinde bir oranla geçmişlerinin burada olması sebebiyle gitmek istemediklerini belirtmişlerdir.

²⁶ "Hasankeyf Araştırma Raporu, Mart 2012 Doğa Derneği",

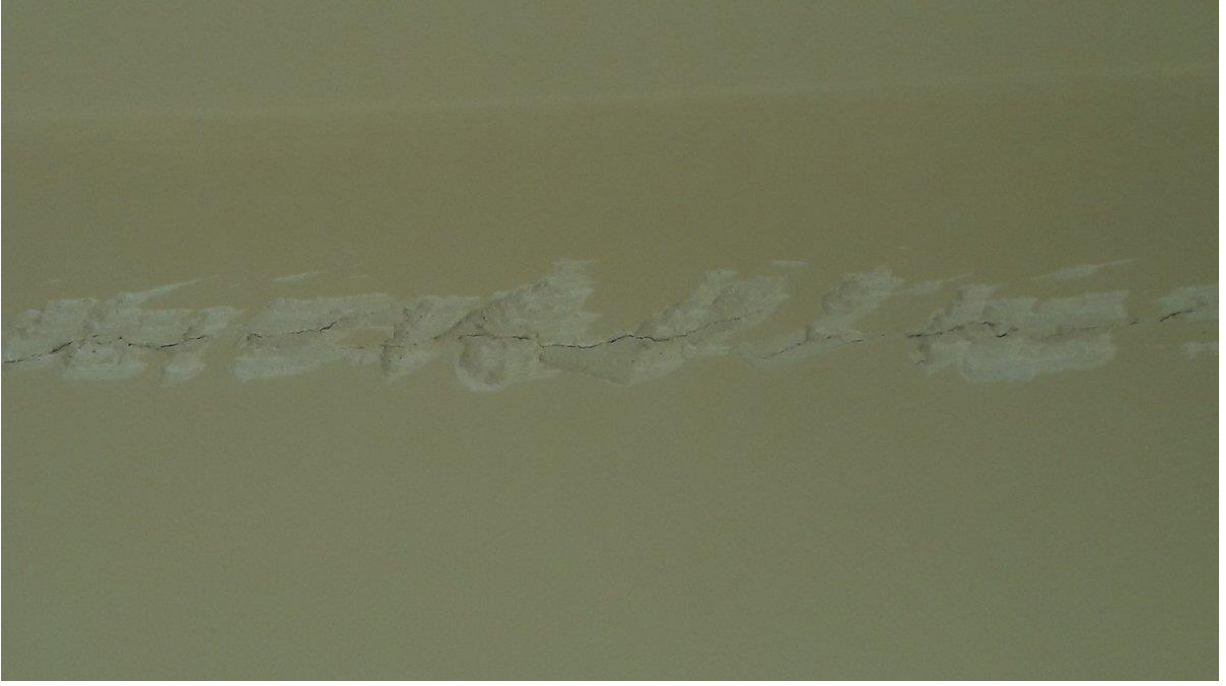
http://www.dogaderneği.org/wpcontent/uploads/2015/08/Hasankeyf_Arastirma_Raporu.pdf , Erişim Tarihi: 29.05.2017

Hasankeyf'te hane halkı yoğunluğu yüksek olmasına (ortalama 6 kişi) karşın iş imkânlarındaki kısıtlılık sebebiyle halkın büyük kesiminin (%52,1) gelir düzeyleri oldukça düşüktür (asgari ücretin altında). Hasankeyf'ten taşınmak isteyen katılımcıların tamamına yakınının iş imkânları ile ev koşullarının olumsuzluğu sebebiyle bunu bir zorunluluk olarak görmeleri bu durumun bir sonucudur.

Yeni yerleşim yerinde evlerin sağlam yapılmadığı halk tarafından sıkça konuşulan konulardan biri. Nitekim Hasankeyf halkı yapılan evlerde çatlakların olduğunu, yetkililerin olaya et atması gerektiğini söylemişlerdir.

Yeni inşa edilen evlerdeki çatlaklardan biri

4. Taşköprü’de Restorasyonunda Son Durum

Ilısu Baraj projesi nedeniyle sular altında bırakılacak Hasankeyf’teki 2 bin 500 yıllık tarihi Taşköprü’de, “restorasyon” çalışması adı altında tahribat devam etmektedir. Sular altında kalacak olmasına rağmen Taşköprü’nün neden restore edildiğine dair Hasankeyf Kaymakamlığı’ndan basına şu ifadeler yansımıştı: “Barajın ömrü zaten kısa, o yüzden köprü sular altında kalınca taşları yerlerinden sökülmesin ve sağlam kalsın, sular çekildiğinde tekrar kullanılabilirsin diye restore ediyoruz.”²⁷

²⁷ “Su Altında Kalacak Hasankeyf’te tarihi köprüde restorasyon!”, <https://www.evrensel.net/haber/286771/sualtinda-kalacak-hasankeyfte-tarihi-koprude-restorasyon>, Erişim Tarihi: 03.08.2016

5. Viyadük İnşaatlarında Son Durum

Yeni Hasankeyf yerleşim biriminin ulaşımını sağlayacak olan 1 kilometrelik uzunluğundaki köprünün yapım çalışmaları da hızlandırıldı. Daha önce yapımı tamamlanan çevre yolundaki viyadükün yanı sıra Dicle nehri üzerindeki köprü ayaklarının tamamının monte edildiğini kaydeden firma yetkilileri, 18 Mayıs 2017 tarihinde şöyle bir ifadeye bulundular: “İstanbul Boğaz köprüsü kadar uzunluğu olan köprünün yarısı tamamlandı. Ayakların bir bölümü monte edildi. Üçyol köyü yakasındaki köprü ayaklarının çalışmaları da sürüyor.”²⁸

18 Haziran 2017 tarihinde yerinde yapılan incelemede 2013 yılında temeli atılan viyadüklerden, Hasankeyf birinci köprüsü tamamlandığı, bir kilometre uzunluğunda, 14 ayaküstünde ve en yüksek ayağı 104 metre olan Hasankeyf 2'nci köprüsünün ise yüzde 70 tamamlandığı gözlenmiştir.

Batman'ın Hasankeyf ilçesinde yapımı devam eden Türkiye'nin en büyük 4'üncü, Ortadoğu'nun ise birinci köprüsü Hasankeyf-2'nin tamamlanmasına 700 metre kaldı. Köprünün 2018 yılı sonuna yetiştirilmesi planlanıyor. Hasankeyf'te, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından 2013 yılında temeli atılan Türkiye'nin en büyük 4'üncü, Ortadoğu'nun ise birinci köprüsü Hasankeyf-2'nin tamamlanması için çalışmalar sürüyor. Bin 8 metre uzunluğundaki, 24 metre genişliğindeki, çift şeritli ve 14 ayaklı köprünün tamamlanmasına 700 metre kaldı. Köprünün 2018 yılı sonuna yetiştirilmesi planlanırken, çalışmalar hızla sürüyor.²⁹

²⁸ “Yeni İlçeye Doğru”, <http://www.batmancagdas.com/gundem/yeni-ilceye-dogru-h51102.html> , Erişim Tarihi: 18.05.2017

²⁹ “Hasankeyf-2'nin Tamamlanmasına 700 Metre Kaldı”, <http://www.milliyet.com.tr/hasankeyf-2-nin-tamamlanmasina-700-metre-batman-verelhaber-2147736/> , Erişim Tarihi: 06.07.2017

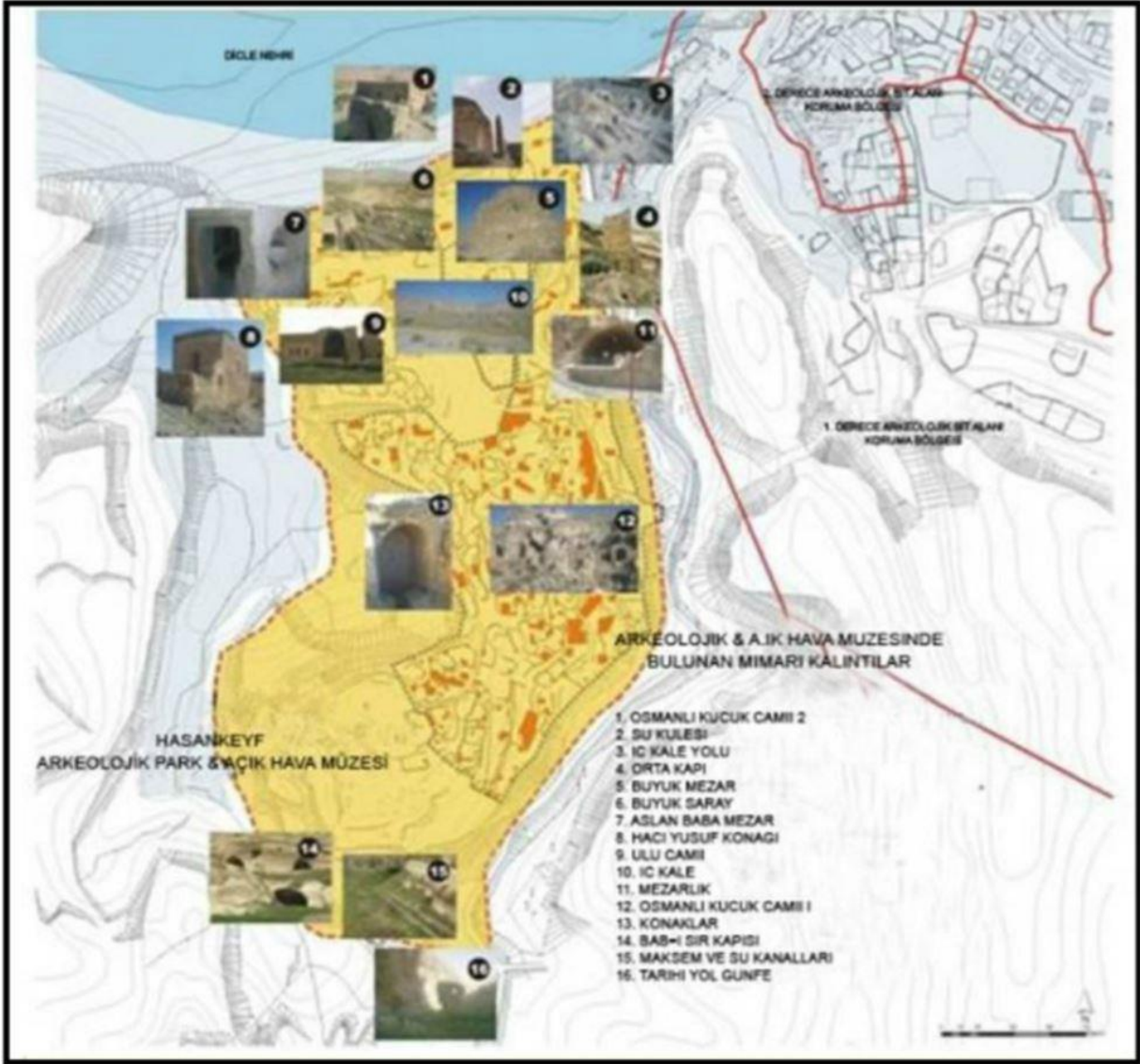

6. Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde yer verdiği açıklamada Batman'da Ilısu Barajı ve HES Projesi Kültürel Varlıkları Koruma ve Kurtarma Çalışmaları kapsamında Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı'nda Türkiye'nin en modern müzelerinden biri kurulduğu ve gelecek yıl açılması planlanan 60 bin metrekarelik müzede Hasankeyf başta olmak üzere bölgedeki kurtarma kazılarında çıkarılan eserler sergileneceği aktarıldı.³⁰

³⁰ “Hasankeyf Sular Altında Kaldıktan Sonra Yeni Bir Müze Açılacak” , <http://www.abcgazetesi.com/hasankeyfsular-altinda-kaldiktan-sonra-yeni-bir-muze-acilacak-53456h.htm> , Erişim Tarihi: 17.05.2017

Arkeolojik Park ve Açık Hava Müzesi

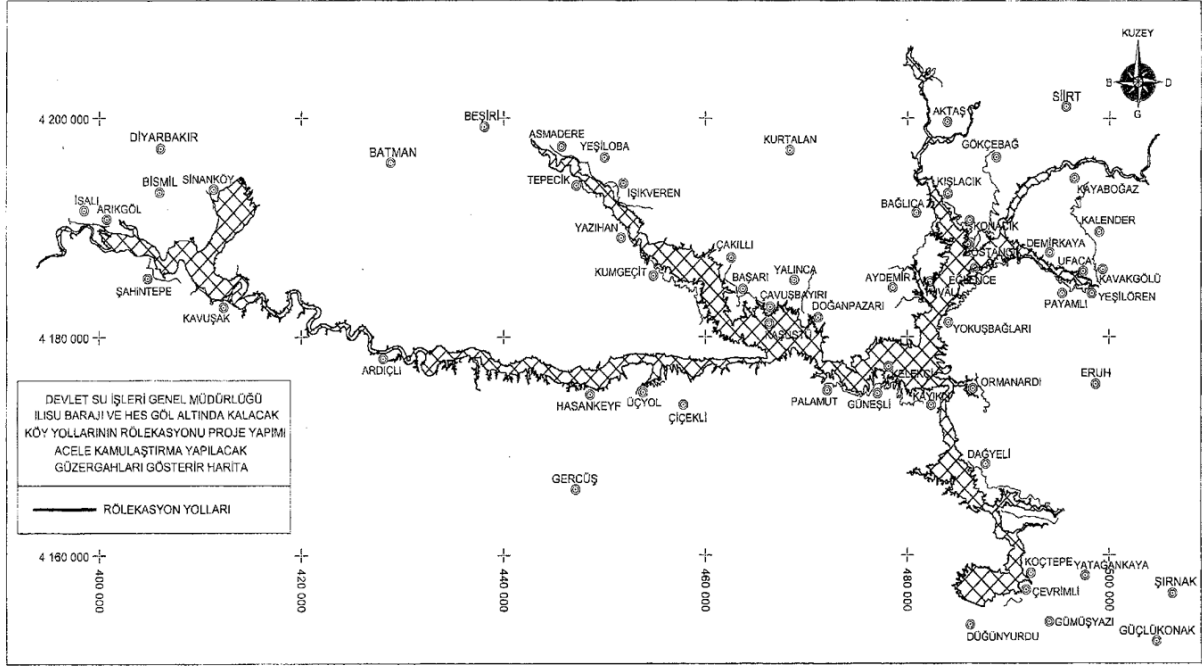
7. Kamulaştırmada Son Durum

DSİ, Ilısu Barajı nedeniyle kamulaştırma çalışmalarının tamamladığını, Ilısu Barajında istimlak bedellerinde ödenen paranın 2 milyar olduğunu, Batman'ın Beşiri, Gercüş ve Hasankeyf ilçelerinde 51 bin 223 dekar için arazi sahiplerine 800 milyon TL ödeme yapıldığını açıklamıştır.³¹ Batman Ziraat Odası Başkanı Nizamettin Aydiş: “İstimlak paralarının yüzde 80’i Batman dışına çıktı. Burada kalan para ise ya gayrimenkul ya da bireysel yatırımlara gitti.”³² Bu açıklamalardan da görüleceği üzere istimlak parası Batman’ın ekonomisine bir katkı yapmamıştır. İşsizliğin yüksek olduğu Batman’da istimlak parasından faydalananlar genellikle büyük toprak sahipleri olmuştur.

³¹ “Batmana 800 Milyon TL İstimlak Parası!”, <http://www.batmancagdas.com/gundem/batmana-800-milyon-tl-istimlak-parasi-2-h51500.html>, Erişim Tarihi: 08.06.2017

³² “Batmana 800 Milyon TL İstimlak Parası!”, <http://www.batmancagdas.com/gundem/batmana-800-milyon-tl-istimlak-parasi-2-h51500.html>, Erişim Tarihi: 08.06.2017

28/9/2016 TARİHLİ VE 2016/9271 SAYILI KARARNAMENİN EKİ HARİTA

8. Ilisu Barajı ve Komşularla Sorunlar

30 Mayıs 2017 tarihinde İran medyasında, Türkiye'nin Dicle Nehri üzerine Ilisu Barajı inşa etmesinin, Irak'taki Dicle Nehri'nin ve buna bağlı olarak da İran'daki Hur'ul Azim Gölet'inin kurummasına ve İran'da çok ciddi bir çevre krizine neden olacağı öne sürülmüştür.³³

9. Hasankeyf Antik Kenti Jeolojik ve Jeoteknik Bakımdan Araştırılması ve Güçlendirilmesi

16.08.2016 tarihinde DSİ ile yüklenici firma arasında Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik-Jeoteknik Bakımdan Araştırılması ve Güçlendirilmesi Yapımı İşinin sözleşmesi imzalandı. Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik ve Jeoteknik Bakımdan Güçlendirilmesi Yapım İş kapsamında Yukarı Şehre temel teşkil eden kayalık bölge jeoteknik olarak güçlendirilecek ve üzerinde konumlanmış olan kültürel varlıkların gelecek nesillere güvenle aktarılması sağlanacaktır. Bu bağlamda bölgenin özel mimari unsurları dikkate alınarak tasarlanan antik bir liman örneği inşa edilerek Yukarı Şehir ile Hasankeyf İlçesi Yeni Yerleşim arasında baraj gölü ile sağlanacak ulaşım ve bu sayede antik kentteki turizm faaliyetlerinin gelişmesine hizmet edecektir.³⁴

Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik ve Jeoteknik Bakımdan Güçlendirilmesi Yapım İş;

- Tehlike arz eden 24 adet kayanın düşürülmesi,

³³ "İran'dan Ilisu İddiası", <http://www.habersitesi.com/irandan-ilisu-iddiasi-124332h.htm>, Erişim Tarihi: 30.05.2017

³⁴ "Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik-Jeoteknik Bakımdan Araştırılması ve Güçlendirilmesi Yapımı", <http://www.dsi.gov.tr/haberler/2016/08/16/hasankeyf-antik-kentinin-jeolojik-jeoteknik-bak%C4%B1mdan-ara%C5%9Ft%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1-ve-g%C3%BClendirilmesi-yap%C4%B1m%C4%B1>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

- Küçük Saray'da yapısal ankraj uygulamaları, beton duvar imalatları,
- Saha - Dere - Dicle ve Şaab Vadilerini kapsayan yaklaşık 4.75 milyon m3 dolgu inşaatı,
- Dahlika Deresi Islahı ve Antik Limanı yapımını kapsamaktadır.

21 Haziran 2017 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu Hasankeyf ziyaretinde "Batman'ın tarihi ilçesi Hasankeyf'te Dicle nehri kıyısındaki kayalar perde betonla güçlendirilecek. Antik liman iskele inşaat ikmal ihalesinin 9 Haziran 2017 tarihinde yapıldı. Hasankeyf'te tehlike arz eden kayalar, Dicle nehri derivasyon işleri, mağaraların doldurulması, küçük saray güçlendirme işleri, vadilerin dolguları, Dahlika deresi ıslah işleri, izleme ve ölçüm sistemi işleri, antik liman işleri yapılacaktır. İhalesi yapılan bu işlerin sözleşmesi imza safhasında"³⁵ dedi. Daha önce de Batman Üniversitesi Rektörü Abdüsselam Uluçam tarafından Hasankeyf Kalesi'nin çevresi 250 metre yüksekliğinde duvarla örülmesi projesi hazırlanmıştır. Bu projeye karşı uzmanlar "Vadi eko-sistemin üzerine kurulmuş kale mağaraları, kuyuları, gizli geçitleri olan bir yer. Vadinin etrafı çevrilemez, yine bir şeylere zarar verirsiniz. Kale altı ve üstü kireçten oluşan bir yapı. Etrafını beton ile çevirseniz bile su sızacaktır. Bunlar oyalama taktikleri. Ne bilimsel ne de kültür varlıklarını koruma kanunumuza uygun."³⁶ açıklamalarında bulunmuştur. Dicle nehri kıyısındaki kayalar perde betonla güçlendirilmesi projesi Hasankeyf'in tarihi yapısına çok ciddi zarar verecektir. Aynı şekilde mağaraların doldurulması, vadilerin dolguları tarihi kırım olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kale altı ve üstü kireçten oluştuğu için su sızmasına perde beton ve duvar çözüm olmayacaktır. Perde beton çözüm olmadığı gibi 12 bin yıllık tarihin daha da zarar görmesine neden olacağı açıktır.

Hasankeyf Kalesi'ni "korumak" için kalenin iki tarafındaki vadilerde bulunan mağaralara dolgu yapılacaktır. Dolgu çalışmaları ile ilgili bilgi veren Hasankeyf Belediye Başkanı Avdulhahap Kusen, "İlisu barajıyla Hasankeyf ilçesi su altında kalmış oluyor. Hasankeyf'i üç bölümden değerlendirmek gerekir. Aşağı şehir, köprünün diğer tarafı Karşıyaka ve esas Hasankeyf'in bulunduğu yer ise kale bölgesi diye ifade ediliyor. Baraj dolduktan sonra karşıya esas dediğimiz Hasankeyf'in tamamı su altında kalacak. Mağaralarının esas dolgusu konusu ise, yukarı şehir kale bölgesindeki Hasankeyf kalesi Roma döneminin en görkemli kalesidir. Yaklaşık 150 metre yükselti üzerinde etrafı tamamen derin vadilerle çevrili bir ada şeklindedir. İşte göl havzası yükseldiği zaman kalenin etrafı suyla çevrileceği için, tabii Hasankeyf'te 6 bin mağara bulunuyor. Kanyon ve vadilerde çok sayıda mağara var, oralara su basmış olacak. Hasankeyf'in kale yapısı biraz yumuşak, zamanla su ile temas edilmesi halinde aşınma söz konusudur. İzole edilecek kale etrafının mağaralarla dolu olması kale küçük deliklerle dolu olduğu için suyla temas olması durumunda tahrip oluyor. Kalenin kayaları suyla temas etmemesi için izole etme projesidir. Kalede üç bin mağara, saraylar, cami ve kiliseler var. Amaç Hasankeyf kalesinin su altında kalmayan kısmını kalenin kaya yapısına zarar verilmemesi için etrafını izole etmesi çalışmasıdır" şeklinde konuşmuştur.³⁷ Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven ise, Hasankeyf kalesinin turizme kazandırılması için vadi ve yaklaşık 210 mağaraya dolgu yapılacağını belirterek, "Ayrıca eski Hasankeyf'te eski bir değer olan geçmişte yaşanan kayaların yıkılması nedeniyle tam turizme açık olmaması gelen vatandaşların çok gezmek istediği kaleyi turizme açmak adına daha teleferik projesiyle belki tekne ile karşıya geçip rahatça gezabilmeleri, yürüyüş yapabilmeleri için turizme açılacak. Kale Hasankeyf açısından önemli bir değer, yakın zamanda bitmiş olacak. Kale ve o bölgenin rekreasyonu dolgu yenilenme

³⁵ "Hasankeyf Kalesi Güçlendirilecek", <http://www.batmancagdas.com/gundem/hasankeyf-kalesi-guclendirilecek-2-h51737.html>, Erişim Tarihi: 22.06.2017

³⁶ "Hasankeyf'e çılın projel", <http://www.arkitera.com/haber/6288/2>, Erişim Tarihi: 23.06.2017

³⁷ "Hasankeyf Kalesine Kurtarma Projesi", <http://www.arti49.com/hasankeyf-kalesine-kurtarma-projesi-862002h.htm>, Erişim Tarihi: 12.07.2017

projesi olacak. Bazı düşme riski olan kayaların düşürülmesi, bazı mağaraların doldurulması çökmeye ve herhangi zararlara karşı önlemelik çalışmalardır. Kaledeki tarihi eserlerin güçlendirilmesi, korunması, gelen turistlerin gezmeleri, vakit geçirmeleri için çalışmalar yapılacak" dedi.³⁸

Hasankeyf'te dolgu yapılacak mağaralardan birini işleten Ömer Güzel, sular altında kalacak olan mağaranın önemini anlatmak için termometre ile güneşte ve mağara içinde hava sıcaklığı ölçümü yaptı. Güzel, "Mağaranın bizim için çok önemi var. Hasankeyf'te 6 bin mağara var, mağaralardan biri de yaşadığım evin altındadır. Bunu daha önce kiler olarak kullanıyorduk. Çünkü, buranın serinliği neredeyse klimalı bir odanın serinliğindedir. Mağaranın özellikleri yazın serin kışın sıcak olması. Şu anda hava dışarda 49, mağarada ise 25 derece. Eskiden yaşam bu mağaralardaydı. Buradan göç etmek zorunda kalacağım" diye konuştu.³⁹

Dolgu Projesinin Uygulandığı Deneme Mağarası

Hasankeyf ilçesinde bir yandan su altında kalacak olan tarihi eserlerin taşınma işlemleri devam ederken, bir yandan da su altında kalacak olan yerlerin jeolojik ve jeoteknik bakımdan güçlendirilmesi için çalışmalar yapılıyor. Devlet Su İşleri (DSİ) Ilısu Projesi 16. Bölge Müdürü Ali Naci Köksal, Bölge Müdür Yardımcıları ve teknik heyeti ile birlikte Hasankeyf ilçesine giderek incelemelerde bulundu. Hasankeyf Antik Kenti Jeolojik ve Jeoteknik bakımdan

³⁸ "Hasankeyf Kalesine Kurtarma Projesi", <http://www.arti49.com/hasankeyf-kalesine-kurtarma-projesi-862002h.htm>, Erişim Tarihi: 12.07.2017

³⁹ "Mağaralara dolgu projesi yolda", <http://www.milliyet.com.tr/magaralara-dolgu-projesi-yolda-gundem-2483857/>, Erişim Tarihi: 13.07.2017

güçlendirilmesi işini yerinde inceleyen heyet, yapılacak iş kapsamında yukarı Hasankeyf antik kenti güçlendirilerek korunacağı bildirildi. Yapılacak çalışmalarda tehlike arz eden kayaların düşürüleceği ve vadilerin dolgusu yapılarak antik liman yapılacağı aktarıldı.⁴⁰

Yapılacak çalışmalarda tehlike arz eden kayaların düşürüleceği söyleniyorsa da yerinde yapılan inceleme ve gözlemlerde tehlike arz etmeyen ya da düşme ihtimali az olan kayaların da düşürülmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu kayaların düşürülmesi çalışmalarında dinamikler kullanılıyor. Dinamiklerden dolayı oluşan ses yerel halkta -özellikle çocuklarda- korkuya neden olmaktadır. Bunun yanında kayaların düşürülmesi çalışmalarında oluşan toz duman esnafların da çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlam olan kayaların düşürülmeye çalışılması bu işin içinde rantın olduğunu göstermektedir. Ayrıca Şab vadisi, Saha vadisi ve dere bölgesindeki tüm mağaralar dolgu ile doldurulacaktır.

⁴⁰ “Hasankeyf’te Antik Liman Yapılacak”, <http://www.guneydoguguncel.com/hasankeyfte-antik-liman-yapilacak-45430h.htm>, Erişim Tarihi: 08.08.2017

Bu projenin maliyeti konusunda resmi bir veriye ulaşılamamış ancak yapılan birebir görüşmelerde bu projenin toplam maliyetinin 120 milyon tl gibi olduğu söylenmiştir.

Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi olarak kayaların patlayıcılarla düşürülmesine dair kamuoyuna bilgilendirme amaçlı basın metni hazırlanmıştır.⁴¹ Basın metninde “yapılacak çalışmalarda tehlike arz eden kayaların düşürüleceği söyleniyorsa da yerinde yapılan inceleme ve gözlemlerde tehlike arz etmeyen ya da düşme ihtimali az olan kayaların da düşürülmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu kayaların düşürülmesi çalışmalarında dinamit tarzı patlayıcılar kullanılmaktadır. Bu patlamalar diğer kayalarda da titreşimlere neden olmakta, kalenin doğal yapısı bozulmaktadır. Patlamalardan dolayı oluşan ses yerel halkta -özellikle çocuklarda- korkuya neden olmaktadır. Bunun yanında kayaların düşürülmesi çalışmalarında oluşan toz-duman esnafların da çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca kayaların düşürüldüğü yerlerde kilise kalıntıları ve eski kayadan yapılmış şaraplıklar bulunmaktadır. Düşen kaya parçaları kilise kalıntılara ve şaraplıklara geri dönüşü olmayan zararlar vermektedir.” İfadeleri yer almıştır. Basına ve kamuoyuna basın metni ile beraber video ve fotoğraflar da servis edilmiştir.

Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi olarak metin ile beraber görsel içeriklerin (fotoğraf, video) paylaşılması sonrasında demokratik kitle örgütleri, aydın, sanatçı, yazar, siyasi partilerden tepkiler yükselmiştir. Sosyal medyada #Hasankeyf tagı gündemde en fazla konuşulan konulardan biri haline gelmiştir. Kamuoyunda yükselen tepkilere karşılık Batman Valisi Ahmet Deniz, “Hasankeyf'te dinamit kullanıldığı iddialarının gerçeği yansıtmadığını belirterek

⁴¹ “Basın açıklaması: Hasankeyf'te gereksiz şekilde kayalar yıkılıyor!”, <http://www.hasankeyfgirisimi.net/?p=497&lang=tr> , Erişim Tarihi: 14.08.2017

kayaların düşürülmesi için *ekolojik kaya kırıcıların* kullanıldığını” açıklamakla yetindi.⁴² Batman Valiliği, Hasankeyf’in tarihi mekanlarında tehlike oluşturan kayaların düşürülme çalışmalarıyla ilgili açıklama yaptı. Valilik açıklamasında, "Bazı internet haber sitelerinde, gazetelerde ve sosyal medyada; ‘Hasankeyf’te 12 Bin Yıllık Kayalar Dinamitle Patlatılıyor’ şeklinde haberler ve paylaşımların yapıldığı görülmüştür. Bahsi geçen haberlerin gerçeği yansıtmadığına ilişkin açıklama gereği duyulmuştur. Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik ve Jeoteknik Bakımdan Güçlendirilme çalışmalarda herhangi bir patlayıcı madde kullanılmamaktadır. Bilim Heyeti nezdinde uzman dağcı ekipler tarafından tehlike arz eden kayalar ekolojik kaya kırıcı teknolojisi ve hidrolik kriko yöntemleriyle kontrollü bir şekilde kayaların düşürülme çalışmaları yapılmaktadır." denildi.⁴³ Valinin ve kayaları düşüren şirketlerin açıklamaları kamuoyunu ikna etmemiştir. Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven başkanlığında kayaların düşüren firma ile toplantı yapılmış ve projenin amacını belirterek proje kapsamında yapılması gereken tüm işlerin zamanında sağlıklı ve güvenli bir şekilde yürütülmesi, ayrıca Yüklenici firmanın ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde işlerini yürütmesi istedi.⁴⁴ Hem kaymakam başkanlığında yapılan toplantı hem de valinin açıklamaları kamuoyunda oluşan tepkiyi azaltma amaçlıdır. Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü, sosyal medyada Hasankeyf’te patlayıcı kullanıldığı şeklinde yapılan yayınların gerçeği yansıtmadığını dile getiren bir açıklama yayınladı.⁴⁵

Yandaş medya bu süreçte tepkileri azaltmak ve de gerçekleri saklamak için 7 yıl önce düşen kayayı gündeme taşımış, tarihi kalenin ziyarete açılacağına propagandasını yapmıştır.⁴⁶ Ancak 7 yıl boyunca kalenin kapatılmasından dolayı yaşanan başta ekonomik olmak üzere diğer zararlardan hiç bahsetmemiştir. Aynı haberde Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven, kaya düşürme ve mağara dolgu çalışmalarının yoğunlaştırıldığını itiraf etmiştir.

Hasankeyf’teki Darphane Kalesi’nin dinamitlerle havaya uçurulmasına tepki gösteren Doğal Yaşamı Koruma Derneği Yöneticisi Emin Bulut ise Newala Sahê Vadisi boyunca 366 sahabenin, Hz. Muhammed’in torunu ile Hz. Ali’nin yeğeninin mezarının olduğunu belirterek, bu saldırının aynı zamanda inanca dönük olduğunu da vurgulayan bir açıklama yapmıştır.⁴⁷

Hasankeyf’te “dinamit kullanılmadı” açıklamalarını yalanlayan Batman Barosu Yönetim Kurulu üyesi Alaattin Baran ise, Darphane Kalesi’nde yaptıkları incelemeler sonucunda,

⁴² “Hasankeyf’te ekolojik kaya kırıcı kullanıldı”, <http://www.batmanobjektif.com/-hasankeyfte-ekolojik-kaya-kirici-kullanildi-d2871.html>, Erişim Tarihi: 22.08.2017

⁴³ “Hasankeyf’te kayaların dinamitle patlatıldığı iddialarına ilişkin açıklama”, <http://www.ilkha.com/haber/59795/hasankeyfteki-kayalarin-dinamitle-patlatildi-iddialarina-iliskin-aciklama>, Erişim Tarihi: 17.08.2017

⁴⁴ “Hasankeyf Antik Kentinin Jeolojik ve Jeoteknik Bakımdan Araştırılması ve Güçlendirme Projesinin Güvenlik Toplantısı Kaymakamımız Sayın Faruk Bülent Baygüven Başkanlığında Yapıldı”, <http://www.hasankeyf.gov.tr/web/twitterdetay.asp?id=1377>, Erişim Tarihi: 22.08.2017

⁴⁵ “Dsi Hasankeyf’te Patlayıcı Kullanıldığı İddialarını Yalanladı”, <http://www.milliyet.com.tr/dsi-hasankeyf-te-patlayici-kullandigi-batman-yerelhaber-2231371/>, Erişim Tarihi: 18.08.2017

⁴⁶ “Tarihi Hasankeyf Kalesi yeniden konuklarını ağırlayacak”, <http://aa.com.tr/turkiye/tarihi-hasankeyf-kalesi-yeniden-konuklarini-agirlayacak-888989>, Erişim Tarihi: 21.08.2017

⁴⁷ “Dinamitlenen yerde Hz. Muhammed’in torununun mezarı da var”, <https://www.alevinet.com/2017/08/22/dinamitlenen-yerde-hz-muhammedin-torununun-mezari-da-var/>, Erişim Tarihi: 22.08.2017

patlayıcı kullanıldığını ve yıkımla birlikte mağaralar, Süryani kilisesi, mezarlık ve şarap mahzenlerinin zarar gördüğünü kaydetti.⁴⁸

HDP'nin 'Vicdan ve Adalet Nöbeti'nin ikinci gününde basın açıklaması yapan HDP Sözcüsü Baydemir, "Hasankeyf dinamitlerle yıkılıyor. Hasankeyf'te patlattığım dinamitlerle Taliban'ın yaptığı arasında ne fark var. Hasankeyf'te yaptığınla IŞİD'in Palmira saldırısı arasında ne fark var" dedi.⁴⁹ Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) İzmir Gündoğdu Meydanı'nda üçüncü gününde Vicdan ve Adalet Nöbeti ilk ziyaretçilerinin gelmesiyle devam ederken, HDP Grup Başkanvekili Ahmet Yıldırım açıklama yaptı. Yıldırım, Hasankeyf'te dinamitle gerçekleşen yıkımlara da tepki göstererek, "Sizin orada tarihi, kültürü, tarım alanlarını bir enerji projesine kurban etmemeniz lazım. Bunların Hasankeyf'e dinamitle yaklaşımı kadim kültürümüze, tarihimize, diline dönük çarpık yaklaşımdır. Kürde karşı ne varsa bir talancı yaklaşımdır" diye belirtti.⁵⁰ Patlayıcılarla kayaların düşürülmesini HDP Batman Milletvekili Saadet Becerikli Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş'a soru önergesi verdi. Önergede . "Hasankeyf'te tarihi kalenin güçlendirilmesi çalışmaları kapsamında dinamitlerle tarihi kente müdahale edilmesi prosedüre uygun mudur?" sorusu da soruldu.⁵¹ HDP Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş ise, Hasankeyf'te başlatılan yıkım ile tarihi kentin yok edilmesi ile ilgili Meclis araştırması açılmasını talep etti ve Başbakan Yıldırım'ın yanıtlanması istemi ile de bir soru önergesi verdi. Önergede;

- Bahse konu çalışmada sadece tehlike arz eden kayalıkların yıkılacağı ifade edilmiş olmasına rağmen tehlike arz etmeyen kayalıklar da düşürülmüş; doğal ve tarihi doku da zarar görmüş olup tehlike arz etmeyen kayalıklar neden yıkılmaktadır?
- Kayalıkların yıkılması talimatı kim tarafından hangi gerekçe ile verilmiştir?
- Kayalıkların dinamitle yıkılması işlemi durdurulacak mıdır? Meydana gelen tahribatın giderilmesi ve olası zararların önlenmesi için bir çalışma yapılacak mıdır?

Soruları soruldu.⁵² Batman'ın tarihi Hasankeyf ilçesinde önceki günlerde sosyal medyaya yansıyan görüntülere ilişkin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul Milletvekili, Sezgin Tanrıku, Başbakan Binali Yıldırım'ın yanıtlanması istemiyle yazılı soru önergesi verdi. Tanrıku soru önergesinde, Türkiye'nin en eski yerleşimlerinden biri olan, 12 bin yıllık geçmişi bulunan ve Ilısu Barajı altında kalacak olan Hasankeyf'te kayaların dinamitle yıkıldığı haberlerinin basına yandığını belirterek, "**Hasankeyf'in böyle gelişigüzel şekilde dinamit ile yıkılması talimatını kim vermiştir?**" diye sordu.⁵³

Hasankeyf'te yaşanan yıkımın görüntülenmesi ve paylaşılmasından sonra, Diyarbakır ve Batman Baroları yıkım ile ilgili gözlem ve tespitlerde bulunmak üzere Hasankeyf'te

⁴⁸ "Dinamitli yıkım Süryani Kilisesi ve mezarlığına zarar verdi", <http://dihaber15.net/TUM-HABERLER/content/view/30120>, Erişim Tarihi: 19.08.2017

⁴⁹ HDP'nin nöbetini ziyaret eden CHP'li vekiller: 'Faşizme karşı adalet talebimiz ortak', <http://gazetekarınca.com/2017/08/hdpnin-nobetini-ziyaret-eden-chpli-vekiller-fasizme-karsi-adalet-talebimiz-ortak/>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

⁵⁰ "Yıldırım: Kabinde darbeci var", <http://dihaber15.net/GUNCEL/content/view/29950?page=15>, Erişim Tarihi: 17.08.2017

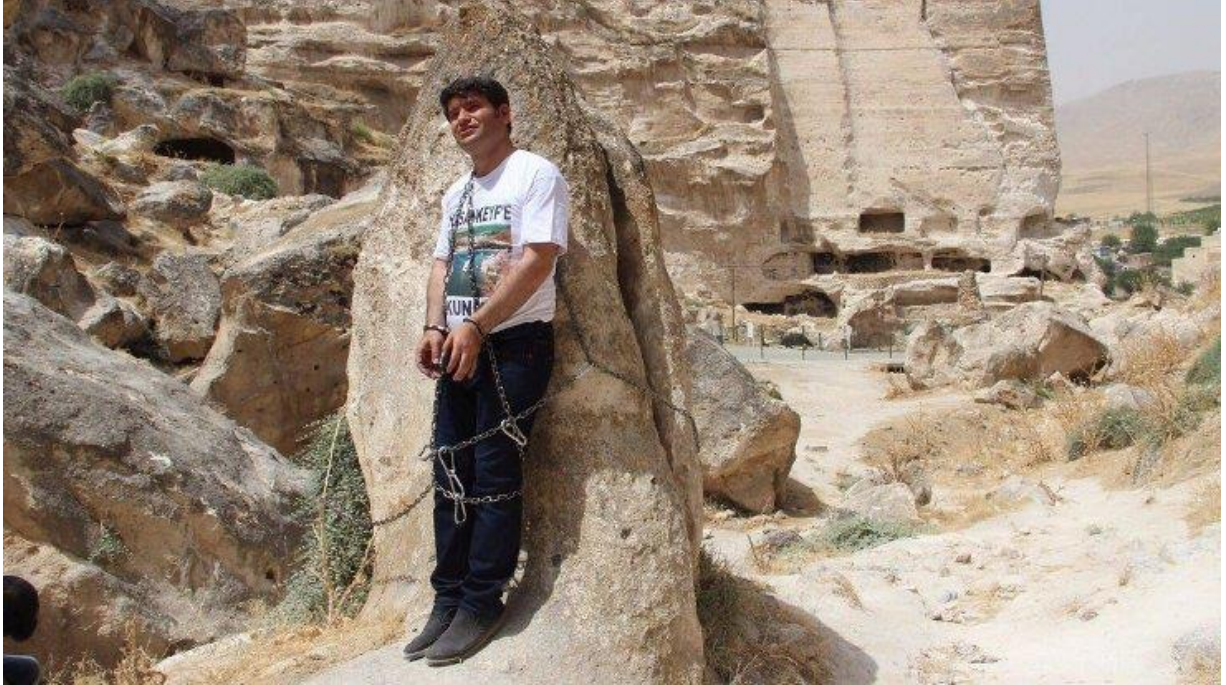
⁵¹ "Moğol istilasına bile yenik düşmeyen Hasankeyf, AKP istilasıyla tarihten silinmeye çalışılıyor", <http://t24.com.tr/haber/mogol-istilasina-bile-yenik-dusmeyen-hasankeyf-akp-istilasiyla-tarihten-silinmeye-calisiyor.420297>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

⁵² "Hasankeyf'teki yıkımla ilgili Meclis araştırması talebi", <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/19177/hasankeyf-te-yikimla-ilgili-meclis-arastirmasi-talebi>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

⁵³ "Başbakan Yıldırım'a Hasankeyf Sorusu", <http://www.yenibatman.com/basbakan-yildirima-hasankeyf-sorusu-21625.html>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

incelemelerde bulundu. Esnaf ile görüşen heyet adına daha sonra Diyarbakır Baro başkanı Özmen açıklama yaptı. Özmen, yıkımdan ilçe halkının ve esnafın rahatsız olduğunu ve tarihin böyle tahrip edilmesinin kabul edilemez olduğunu ve buna şiddetle karşı çıktıklarını söyledi.⁵⁴

17 Ağustos 2017 tarihinde Hasankeyf'in dinamitlenmesine karşı kendini kayalıklara zincirleyen HDP Batman Milletvekili Mehmet Ali Aslan, dört gün sürdürdüğü eylemini 20 Ağustos'ta sonlandırdı. Aslan, "Eğer yıkım durdurulmazsa daha geniş katılımlı ve daha kalıcı eylemler yapacağız" uyarısında da bulundu.⁵⁵ HDP Batman Milletvekili Mehmet Ali Aslan eylemini sonlandırdıktan sonra mecliste yaptığı basın açıklamasında, "Hasankeyfi kuvözde, vitrinlerde korumak gerekirken, Hasankeyf'in dinamitlenmesi ve sular altına itilmeye çalışılması akıl karı, vicdan karı değildir ve bu hiç bir mantığa, hukuka, vicdana da sığmaz." dedi.⁵⁶ Kendini Hasankeyf kalelerine zincirleyen HDP Batman Milletvekili Mehmet Ali Aslan'ı ziyaret eden DTK Eşbaşkanı Leyla Güven, UNESCO'nun yıkıma karşı sessizliğiyle vasfını ortadan kaldırdığını söyledi.⁵⁷ Mehmet Ali Aslan'ın eylemi ise yandaş medya tarafından hedef gösterildi.⁵⁸

Öte yandan sular altında kalmayan Darphane Kalesi'nin dinamitlenerek yıkılması, tarihi 3 bin yıla dayanan Mağara Kilisesi, Süryani Mezarlığı ve Şaraplık'ı tehdit eden projenin altında,

⁵⁴ "Hasankeyf'te riskli kayaların patlayıcı ile yıkımı sürüyor", <http://www.hurriyet.com.tr/hasankeyfte-riskli-kayalarin-patlayici-ile-yik-40552194>, Erişim Tarihi: 16.08.2017

⁵⁵ "Dört gündür Hasankeyf'e zincirliydi: HDP'li vekil eylemini sonlandırdı", <http://gazetekarınca.com/2017/08/dort-gundur-hasankeyfe-zincirliydi-hdpli-vekil-eylemini-sonlandirdi/>, Erişim Tarihi: 20.08.2017

⁵⁶ "HDP Batman millettevekili Aslan Açıklaması", <https://www.haberler.com/hdp-batman-milletvekili-aslan-aciklamasi-9956002-haberi/>, Erişim Tarihi: 22.08.2017

⁵⁷ "DTK Eş Başkanı Hasankeyf'te: UNESCO, Sessiz kalmakla vasfını ortadan kaldırdı", <https://www.alevinet.com/2017/08/20/dtk-es-baskani-hasankeyfte-unesco-sessiz-kalmakla-vasfini-ortadan-kaldirdi/>, Erişim Tarihi: 20.08.2017

⁵⁸ "Dağa çıkan HDP'li", <http://www.takvim.com.tr/guncel/2017/08/21/daga-cikan-hdpli>, Erişim Tarihi: 21.08.2017

2004-2017 yılları arasında Hasankeyf Kazı Başkanlığı yapmış, Batman Üniversitesi eski Rektörü Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam'ın imzası bulunuyor.⁵⁹

Hasankeyf'teki yıkımı manşet yapan ve birçok haber yapan Özgürlükçü Demokrasi Gazetesi ve görüntüleri paylaştan Doğan medyası ile Habertürk Yeni Akit Gazetesi tarafından hedef gösterilmiştir.⁶⁰

Hasankeyf'teki 12 bin yıllık kayaların dinamitlerle patlatılmasına sanat camiasından tepki geldi. Tepki gösterenler arasında Türkü Turan, Rojda Demirer, Haluk Levent, Halil Sezai, Mert Fırat gibi isimler bulunuyor. Halil Sezai, Hasankeyf'in sular altında kalmaması için de seslerini yükselttiğini anımsatarak, "Hasankeyf sular altında kalmasın demiştik yıllarca. Tamam! Bırakın sular altında kalsın! Etme! Günah!" dedi.⁶¹

Kayaların zorla düşürülmeye çalışılmasının nedeni dolgu projesini yapan şirketin kayalardan hafriyat elde etmek istemesidir. Dolgu projesinde kullanılacak hafriyatın başka bir yerden getirilmesi daha masraflı olacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı hafriyat elde etmek için kayalar zorla düşürülmeye çalışılmaktadır. Bu süreçte elde ettiğimiz bir başka bilgi ise kurul kararı olmadan yıkımın başlamış olmasıdır. 15.08.2017 tarihinde yıkım kararı Diyarbakır Koruma Kurulundan aldıkların yönünde elimizde bilgiler bulunmaktadır.

10. Zeynel Bey Türbesi'nin Taşınması

⁵⁹ Darphane Kalesi sular altında kalmıyor”, <https://www.alevinet.com/2017/08/20/darphane-kalesi-sular-altinda-kalmiyor/>, Erişim Tarihi: 20.08.2017

⁶⁰ “Doğan ve Ciner Medya’da PKK Ağzı”, <http://www.yeniakit.com.tr/haber/dogan-ve-ciner-medyada-pkk-agzi-367940.html>, Erişim Tarihi: 17.08.2017

⁶¹ “Sanatçılardan Hasankeyf'in dinamitlenmesine sert tepki”, <http://www.sozcu.com.tr/hayatim/kultur-sanat-haberleri/sanatcilardan-hasankeyfin-dinamitlenmesine-sert-tepki/>, Erişim Tarihi: 15.08.2017

Barajın inşaatının tamamlanması için çalışmalar devam ederken, proje kapsamında taşınması planlanan 8 kültürel varlık için de işlemler devam etmektedir. 2015 yılının temmuz ayında Zeynel Bey Türbesi'nin korunma ve taşınmasına ilişkin sözleşme imzalandı.⁶²

Zeynel Bey Türbesinin taşınmasını Er-Bu İnşaat (baş müteahhit olarak) ve Hollandalı Bresser Eurasia (bina taşıma teknolojisinde tecrübesi olan bir firma) firmaları yapmıştır. Türbe lastik tekerlekli SPM-T adlı araçla bulunduğu yerden 90 santimetre kaldırılarak, iki kilometre (eğimli) mesafedeki yeni yerine taşındı.⁶³ Türbenin taşınması yaklaşık 16 milyon TL'ye mâl oldu. Taşıma için yapılan hazırlıklarda türbenin etrafına 30 cm yüksekliğinde kaldırma temeli ve duvarların alt kısımlarında 28 adet kaldırma kirişi imalatı yapıldı. 90 cm yüksekliğinde art germe uygulanarak kaldırma plağı tamamlandı ve 44 adet hidrolik kriko yerleştirildi.

Türbenin Mart ayının sonunda ya da Nisan ayının başında taşıma işleminin gerçekleşeceği söylenmiştir. Nisan ayında çalışmaların yolunda gidildiği ve taşıma işlemini gerçekleştirecek aracın ilçeye getirildiği açıklanmıştır. Basına taşıma işlemi için ilçeye getirilen 4 parçalı ve 192

⁶² “Zeynel Bey Türbesi Korunma ve Taşınmasına İlişkin Sözleşme İmzalandı”, <http://www.dsi.gov.tr/haberler/2015/07/14/zeynel-bey-turbesi-korunma-ve-tasinmasina-i-liskin-sozlesme-imzalandi>, Erişim Tarihi: 14.07.2015

⁶³ “Hasankeyf'in 650 yıllık Zeynel Bey Türbesi Yeni Yerine Taşınıyor”, <http://www.haberler.com/tarihi-turbe-2kilometre-tasinacak-9196014-haberi/>, Erişim Tarihi: 25.01.2017

tekerlekli platformunda parçaları birleştirilerek taşımaya hazır hale getirildiği haberleri yansımıştır.⁶⁴⁶⁵

Türbenin, hava şartlarının uygun olması halinde 18 Nisan'da taşınacağı açıklanmıştır.¹⁷ Daha sonraki süreçte Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven, AA muhabirine yaptığı açıklamada, 18 Nisan'da taşınması planlanan Zeynel Bey Türbesi'nin etkili yağmurdan dolayı güzergâh yolunun çamurlu olması nedeniyle ertelendiğini açıklamıştır.⁶⁶

⁶⁴ “Adım adım sona doğru! Türkiye’de ilk olacak!”, <http://www.yenibatman.com/adim-adim-sona-dogruturkiyede-ilk-olacak-16758.html>, Erişim Tarihi: 26.03.2017 ¹⁷ “Hasankeyf’teki 650 yıllık tarihi türbe özel makinayla taşınacak”, <http://www.cnnturk.com/turkiye/hasankeyfteki-650-yillik-tarihi-turbe-ozel-makineyle-tasinacak> , Erişim Tarihi:

⁶⁵ .04.2017

⁶⁶ “Zeynel Bey Türbesinin Taşınması”, <http://www.milliyet.com.tr/zeynel-bey-turbesi-nin-tasinmasi-batmanyerelhaber-1983556/>, Erişim Tarihi: 17.04.2017

Taşıma işlemi ile ilgili çelişki açıklamalar beraberinde tartışmaları getirmiştir. Bunun üzerine Batman Valiliği de bu konu hakkında açıklama yapmıştır. Batman Valiliği “Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı'na taşınması için çalışmalar yoğun şekilde devam ediyor. Bin 100 tonluk türbe tek parça halinde 'Hollanda' yöntemiyle Nisan ayının sonuna doğru yeni yerine taşınacak.”⁶⁷ açıklaması yapmıştır. Hasankeyf’i Yaşatma Girişimi, Batman Ekoloji Meclisi ve Hasankeyf Matters Zeynel Bey Türbesi’nin yerinde korunması gerektiğini dile getiren ve dayanışmaya çağırın bir basın metni yayınladı.⁶⁸ Yayınlanan çağrı metninde her ne kadar yaşanacak kültür tahribatının ciddiyeti dile getirilmişse de yetkililerden hiçbir geri dönüş olmadı.

28 Nisan 2017 günü türbenin taşınması için yapılan 2 kilometrelik özel yolun sağlamlığı denenmiş, çalışmaların sona gelindiği taşınma işleminde ise ilk deneme sürüşü yapılmıştır.⁷⁰ Taşıma işleminde her biri 25 ton olan 30 adet beton blok taşınmıştır.

⁶⁷ “Batman Valiliği’nden Zeynel Bey Türbesi Açıklaması”, <https://dogruhaber.com.tr/haber/245229-batmanvaliliginden-zeynel-bey-turbesi-aciklamasi/>, Erişim Tarihi: 22.04.2017

⁶⁸ “Zeynel Bey Türbesi için Çağrımızdır”, <http://www.hasankeyfgirisimi.net/?p=431&lang=tr>, Erişim Tarihi: ⁶⁹.04.2017

⁷⁰ “Zeynel Bey Türbesi’nin Taşınması İçin İlk Deneme Yapıldı”, <http://www.milliyet.com.tr/zeynel-bey-turbesinin-tasinmasi-icin-batman-yerelhaber-2006083/>, Erişim Tarihi: 28.03.2017

Taşıma işlemi sırasında yolda çökmeler oluşmuş ve platformun altına yerleştirilen araçların 8 tekerleği patlamıştır. Bu başarısız deneme sonrasında Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi'nin de içinde olduğu STK'lar tarafından açık mektup yayınlanmıştır. Mektupta Hasankeyf'teki kültürel mirasın Ilısu Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin devam eden inşaatı nedeniyle karşılaştığı büyük tehditler yazılmıştır. Açıklamada “Son aylarda tarafınızca hem kamuoyuna hem de Hasankeyf'te sözlü olarak bizlere ve ilgililere birçok defa ısrarla hiçbir riskin olmadığını belirtilmesini dikkate alırsak durum daha da tartışmalı hale gelmiştir.”⁷¹ ifadeleri kullanılmıştır. 4 Mayıs 2017 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu kişisel twitter hesabından taşıma denemesinin başarıyla gerçekleştirildiğini duyurmuştur.⁷²

⁷¹ “Açık Mektup: Başarısız deneme Zeynel Bey Türbesi'nin taşınmaz olduğunu gösteriyor.”, <http://www.hasankeyfgirisimi.net/?p=438&lang=tr#more-438>, Erişim Tarihi: 04.05.2017

⁷² “650 yıllık Zeynel Bey Türbesi'ni taşıma denemesi başarıyla gerçekleştirildi”, <https://twitter.com/VeysselEroglu/status/860091638043074560>, Erişim Tarihi: 04.05.2017

Hollanda ve Türk firması tarafından hazırlanan projeye, 1100 tonluk Zeynel Bey Türbesi'ni taşıma işlemi, 12 Mayıs Cuma günü, Türkiye'de ilk kez kullanılan bir yöntemle gerçekleştirildi. Kültür Bakanlığı ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nce ortak yürütülen çalışmalar kapsamında, taşıma işlemleri için 150 tekerden oluşan özel bir platform oluşturuldu. Yaklaşık 2 yıldır yapılan nakil çalışmaları için önce türbenin altına bir metre yüksekliğinde beton zemin döküldü. Daha sonra hidrolik krikolarla betonla birlikte ağırlığı 1100 ton olan türbe, taşıma platformuna yüklendi. Polis ve jandarma ekiplerinin çevresinde aldığı önlemlerle birlikte türbe yeni yerine saatte 400 metre hızla yola çıkarıldı. 8 saat sürmesi planlanan tarihi Zeynel Bey Türbesi'nin 2 kilometre uzaklıktaki yeni yerine taşınması işlemi saat 07:45'te başlamış saat 11.45'te bitirilmiştir. Taşıma işlemi 4 saatte tamamlandı. 15 Mayıs 2017 tarihinde ise Zeynel Bey Türbesi'nin yerine yerleştirme süreci tamamlanmıştır. 19 Temmuz 2017 tarihinde Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı'na getirilen Zeynel Bey Türbesi'nin eski yerinde yıkıntıları kalan külliyesinin yeniden yapımı için çalışma başlatıldı.⁷³

Sonuç itibari ile Zeynel Bey Türbesi'nin taşınma işlemi için 2 sene kadar hazırlıklar yapılmıştır. 12 Mayıs 2017'de taşınma işlemi gerçekleştirilmiş, 15 Mayıs 2017 tarihinde ise Zeynel Bey Türbesi'nin yerine yerleştirme süreci tamamlanmıştır. Türbenin taşınması devlet ve yetkilileri tarafından adeta bir şova dönüştürülmüştür. Diğer yapıların taşınmasına itirazları engellemek ve Hasankeyf için "iyi şeyler yapıyoruz" izlenimi vermek için bu şov sürdürülmektedir. Nitekim 21 Haziran 2017 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanı Prof. Dr. Veysel Eroğlu Hasankeyf ziyaretinde bu şovu bir adım öteye götürerek "dünyanın en büyük barajlarını da yaparız, tarihi eserleri de taşırız"⁷⁴ söyleminde bulunmuştur. Türbenin taşınması ile ilgili

⁷³ "Tarihi Külliye yıkıntılarında inşa edilecek", <http://aa.com.tr/tr/turkiye/tarihi-kulliye-yikintilarindan-insa-edilecek/864589>, Erişim Tarihi: 19.07.2017

⁷⁴ "Bakan Eroğlu Medeniyetler Diyarı Hasankeyf'te İftar Açtı", <http://www.dsi.gov.tr/haberler/2017/06/22/bakan-ero%C4%9Flu-medeniyetler-diyar%C4%B1-hasankeyf-te-i-ftar-a-%C3%A7t%C4%B1> , Erişim Tarihi: 23.06.2017

kurumların ve yerel halkın karar süreçlerine katılımı gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte proje için yürütülen inşaat alanında zorunlu olmasına rağmen “bilgilendirme tabelası” konulmadı. Taşıma işleminde gerek ulusal gerekse de uluslararası sözleşmeler göz ardı edilmiştir. Yerel, ulusal ve uluslararası STK’ların çağrı metinleri karşılıksız bırakıldı.

Hasankeyf Yaşatma Girişimi, Batman Ekoloji Meclisi ve Hasankeyf Matters olarak basın aracılığıyla defalarca Zeynel Bey Türbesi ile beraber taşınması planlanan yapıların geçmişten gelen doğal ortamında korunmasını ve Zeynel Bey Türbesinin bizzat yerinde, Hasankeyf halkı ile birlikte korunmasını ve miras olarak gelecek nesillere taşınması gerektiğini paylaştık.⁷⁵

Betona Teslim Edilmiş Zeynel Bey Türbesi

⁷⁵ “Zeynel Bey Türbesini Yerinde Koruyalım!”, <http://www.hasankeyfgirisimi.net/?p=422&lang=tr>, Erişim Tarihi: 19.02.2017

11. Diğer Eserleri Taşınması

Devlet tarihi ve kültür varlıklarının korunması için 350 milyon TL, yeniden yerleşim çalışmaları için ise 2 milyar 750 Milyon TL ödenek harcandığı açıklamıştır.⁷⁶ Zeynel Bey Türbesi'nden sonra taşınması planlanan yapının İmam Abdullah Külliyesi olacağı planlanmaktadır. Devlet Su İşleri Genel Müdürü Müdürü Mehmet Acı 16 Mayıs 2017 tarihinde şu açıklamaları yaptı: "İlisu Barajı altında kalacak 8 eserden biri Zeynel Bey Türbesi'ydi. Geriye kalan 7 eserin tamamını kültürel parktaki yerlerine taşıma işlemini önümüzdeki yıl bitireceğiz. Sıradaki eserlerden öncelikli olanlar İmam Abdullah Külliyesi ve Artuklu Hamamı'dır. Daha sonra sırayla Baldekan türbeleri, El Rızk Camii, Süleyman Koç Camii, Kızlar Camii ve Ortakapı bölümünü bütünsel olarak taşıyacağız. İmam Abdullah Keliyesi'nin ihalesi yapıldı. Zeynel Bey Türbesi'nden sonra İmam Abdullah türbesini taşıyacağız. Ardından Artuklu Hamamı kültürel parka gelecek üçüncü eser olacak."⁷⁷ Zeynel Bey Türbesi'nde olduğu gibi İmam Abdullah Külliyesi'nin taşınması için yapılan ihale gizli kapaklı bir şekilde yapılmıştır. Hala bahsedilen ihaleye dair bir bilgi elde edilememiştir. Zeynel Bey Türbesinde olduğu gibi yandaş firmalara rant mı sağlanıyor sorusu akıllara gelmektedir.

DSİ 16. Bölge Müdürü Ali Fuat Eker 11 Haziran 2017 tarihinde eserlerin taşınması dönük basına verdiği demeçte "ihale çalışmalarının devam ettiğini" açıklamıştır.⁷⁸

⁷⁶ "İlisu barajı bitirilecek", <http://www.haberturk.com/ekonomi/makro-ekonomi/haber/83463-ilisu-baraji-bitirilecek> , Erişim Tarihi: 02.07.2008

⁷⁷ "İmam Abdullah Külliyesi de Taşınacak!", <http://www.milliyet.com.tr/imam-abdullah-kulliyesi-de-gundem2451507/> , Erişim Tarihi: 16.05.2017

⁷⁸ "İlisu Barajı ve HES'in yüzde 96'sı Tamamlandı", <http://www.arti49.com/ilisu-baraji-ve-hesin-yuzde-96si-tamamlandi-828392h.htm> , Erişim Tarihi: 11.06.2017

Er Rızk Cami minaresinin taşınması için ölçümler yapıldığı öğrenilmiştir. Prof. Abdülislam Uluçam El Rızk Camisinin Minaresi ile ilgili: “Belki aynı yöntemle, Zeynel Bey Türbesi gibi. İkiye kesilerek ya da üçe kesilerek taşınacak.”⁷⁹ şeklinde basına demeçler vermiştir. Minarenin 2 ya da 3 parçaya kesilerek taşınması, minarenin tarihi ve mimari yapısına zarar verecektir. Kesme sırasında parçalanma ihtimali vardır.

Zeynel Bey Türbesi'nin taşıma işlemini gerçekleştiren ER-BU firmasının yetkililerinden C. Kopan türbenin taşınmasından bir gün sonra “Taşınacak diğer sekiz eserle ilgili DSİ ve Kültür Bakanlığı öncülüğünde yapılan çalışmaların tamamlandığı biliniyor. İhaleler yapıldıktan sonra bu eserlerin de taşıma işleri hayata geçirilecek” diye konuştu.⁸⁰ Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere diğer eserlerin taşıma işleminde de ER-BU firması olacaktır. ER-BU firması AKP’ye yakınlığı ile bilinen bir firmadır.

Bakanlıktan edinilen bilgilere göre Er-Rızk Camii ve Minaresi, Süleyman Han Camii ve Minaresi, Koç ve Kızlar Camilerine ilişkin taşıma ve koruma projeleri ise haziran sonunda tamamlanacaktır.⁸¹

21 Haziran 2017 Hasanköy’i ziyaret eden Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu; “İlk etapta Orta kapı, İmam Abdullah zaviyesi, Artuklu hamamı, Yamaç Külliyesi ve Baldeken türbesinin

⁷⁹ “Hasanköy’e ne olacak? Prof. Abdülislam Uluçam anlattı”, <http://medyascope.tv/2017/05/15/hasankoyfe-neolacak-prof-abdulselam-ulucam-anlatti/>, Erişim Tarihi: 15.05.2017

⁸⁰ “Zeynel Bey Türbesi’nden sonra 8 tarihi eser daha taşınacak”, <http://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/zeynelbey-turbesinde-sonra-8-tarihi-eser-daha-tasinacak,mdbBjgEzG0e0eHvubLCU-g/dsWM9zPvQEupic09imLDfQ>, Erişim Tarihi: 13.05.2017

⁸¹ “Bakanlık düğmeye bastı, 8 anıt daha yürüyecek”, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/477671.aspx>, Erişim Tarihi: 30.05.2017

taşınmasına yönelik proje hazırlama çalışmaları tamamlandı, bu eserlerin taşınma ihale süreci sürüyor. İkinci etap iş kapsamında ise dört adet anıt eser taşınacak. El-Rızk, Süleyman Han, Koç ve Kızlar camisiyle ilgili projelendirme çalışmaları sürüyor.”⁸² açıklaması yapmıştır.

Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu 29 Haziran 2017 tarihinde şunları kaydetti: “Bu eserlerden Artuklu Hamamı, İmam Abdullah Zaviyesi ile minaresi ve Orta Kapı'nın taşıma proje çalışmalarını tamamladık. Taşımada, SPMT adı verilen lastik tekerlekli özel platformlar yapının kaydırılacağı yöne yerleştirilecek, hidrolik krikolar ile kaldırılan yapı raylar üzerinde hareket ettirilerek konumu değiştirilmiş olacaktır.” Yamaç Külliyesi'nin yerinde korunacağını belirten Eroğlu, “Er-Rızk Camisi ve minaresi, Süleyman Han Camisi ve minaresi, Koç ve Kızlar camilerine ilişkin projeleri ay sonunda tamamlayacağız. Eserlerin her biri ayrı bir sistemle taşınacak” dedi.⁸³

6 Temmuz 2017 tarihinde Batman'ın tarihi ilçesi Hasankeyf'te taşınacak eserler arasında yer alan Sultan Süleyman, El-Rızk, Koç ve Kızlar camisinin taşınma hazırlıklarına yönelik ihale aşamasının devam ettiğini belirten Belediye Başkanı Abdulvahap Kusen; “Hasankeyf'te taşınacak yeni eserlerin geçeceği yeni yol güzergahı için Dicle nehri üzerinde yeni bir çelik köprü yapımı da söz konusu. Taşınmasına karar verilen eserlerin mevcut köprü üzerinden geçmesi imkansız. Bu nedenle sadece tarihi eserlerin geçeceği yeni bir köprü ve yol güzergahı yapılacak. Taşınma ihalesine yönelik çalışmalar sürüyor. Öncelikle eski çarşıdaki esnafın tahliyesi sırasında ticari kaybında mutlaka telafi edilmesi gerekiyor.”⁸⁴

27 Temmuz 2017 tarihinde Diyarbakır Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca, incelemenin tamamlandığı İmam Abdullah Türbesi, Artuklu Hamamı, Er-Rızık Camisi minaresinin bütünsel olarak, 550 yıllık Zeynel Bey Türbesi gibi "Kendinden Tahrikli Modüler Taşıyıcı" (SPMT) ile taşınması kararının alındığı, Diğer 5 tarihi yapı ile ilgili incelemeler sürdüğü açıklandı.⁸⁵

Zeynel Bey Türbesi'nin yanı sıra diğer 7 yapı taşınsa da sular altında kalması beklenen eserlerden bazıları şunlardır: Kasımiye semti ve içerideki harabeler, tarihi köprü ucunun bu sokağa birleştiği yerdeki eski şehir kapısı kalıntıları, Süryani mahallesi ve rahip evi, revakla avlusu olan külliye, seramik fırınları ve atölyeleri bölgesi, Zeynel Bey Türbesi etrafındaki harabeler, hamam, kale eteğinde kanyon içindeki Uzun Dere yolunda bulunan kilise ve mağaraları ile hücreleri olan manastır, şehrin oturduğu kaya tepe, rampadaki orta kapı, büyük sarayın güney doğusunda mezarlığın altındaki muazzam höyük, asıl sarayın doğu bölümlerini barındıran kısım, Roma Saray Kilisesi üzerinde oturan bunun doğu yakasında altta roma taşları üstte Artuklu blok taşları ile örtülü muazzam bir cephe duvarı ve o tarzda bir giriş kapısı.

⁸² “Gözler yeni eserlerin taşınmasında”, <http://www.batmancagdas.com/gundem/kozler-yeni-eserlerin-tasinmasinda-h51738.html>, Erişim Tarihi: 22.06.2017

⁸³ “7 tarihi eser daha taşınacak”, <http://www.yenisafak.com/gundem/7-tarihi-eser-daha-tasinacak-2740930>, Erişim Tarihi: 29.06.2017

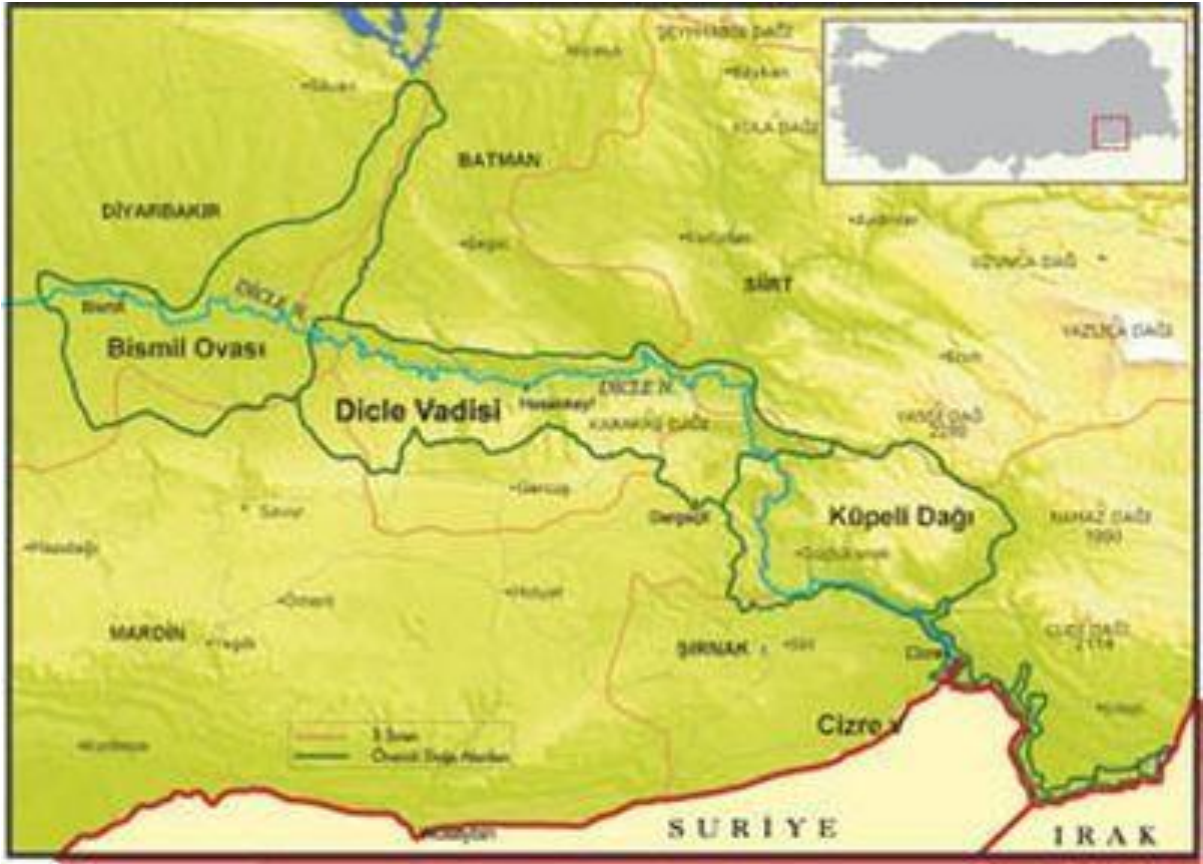
⁸⁴ “Hasankeyf'e Çelik Köprü”, <http://www.batmancagdas.com/yasam/hasankeyfe-celik-kopru-h51938.html>, Erişim Tarihi: 06.07.2017

⁸⁵ “Hasankeyf'teki kültürel miras bir bir taşınıyor”, <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/hasankeyfteki-kulturel-miras-bir-bir-tasiniyor/870508>, 27.07.2017

Venedik Sözleşmesi'nin 7. maddesine göre tarihi eserlerin yerinde korunmasının esastır. Ancak taşınma işlemlerinde hem ulusal hem de uluslararası sözleşmelerin ihlali devam etmektedir.

Hasankeyf Kaymakamı Faruk Bülent Baygüven su altında kalacak eserler ve taşınacak eserlerle ilgili basına bilgi verdi. Yaptığı açıklamada Ilısu Barajı Hes Projesi Kültürel Varlıkları Koruma Kurtarma Çalışmalarını su altı ve su üstü olmak üzere ikiye ayırdıklarını belirtti. Su altında kalacak olan eserlerin gerekli teknik işlemlerden geçtikten sonra tüplü dalış ile görüleceğini sözlerine ekledi.⁸⁶ Ancak bu tarz açıklamaların ve projelerin 12 bin yıllık tarihi yok eden zihniyetin verdiği zararları örtemeyeceğinin bilinmesi gerekir.

12. Ilısu Barajı Projesinin Dicle Vadisine Etkileri

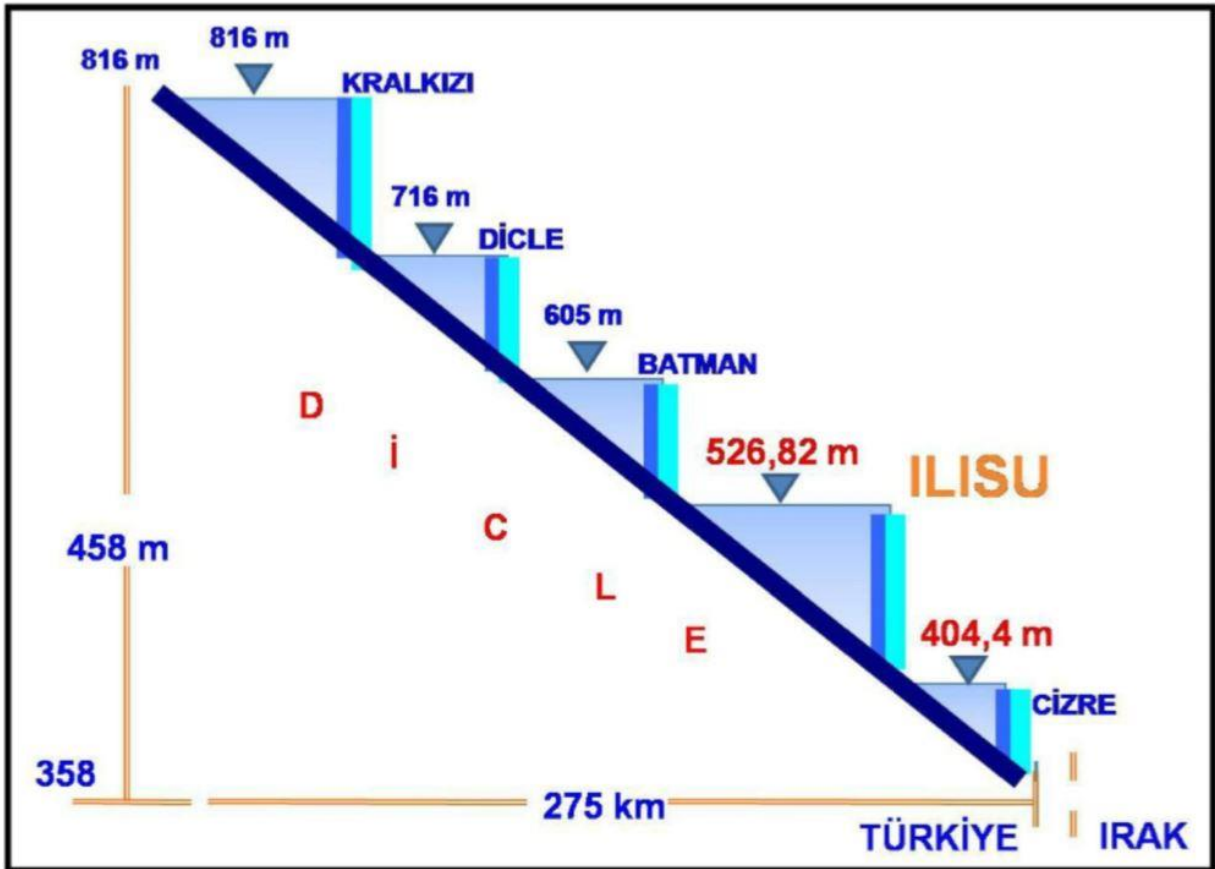
Kıtaların, iklimlerin ve canlı türlerinin kesiştiği bölgede yer alan Dicle Vadisi, doğal özelliklerini yitirmeden günümüze ulaşmış nehir ekosistemlerinin en iyi örneğidir. Hasankeyfi de içine alan vadi, GAP idaresinin görevlendirmesiyle Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından hazırlanan “GAP Biyoçeşitlilik Araştırma Projesi 2001-2003 Sonuç Raporu”nda korunması gerekli alan olarak belirlendi.⁸⁷ Dicle Vadisi, Fırat Nehrinin barajlarla doğal yapısını kaybetmesi sonucunda birçok endemik tür için kalan son yaşam alanıdır. Dicle Vadisi, birçok endemik ve küresel ölçekte nesli tehlike altında canlı türüne ev sahipliği yaparken, yapılması

⁸⁶ “Hasankeyf su altı turizminin gözde mekanı haline getirilecek”, <http://www.mimarihaber.net/2017/08/14/hasankeyf>, Erişim Tarihi: 14.08.2017

⁸⁷ “Dicle Vadisi Doğal Özelliklerini Kaybetmedi”, <http://t24.com.tr/haber/dicle-vadisi-dogal-ozelliklerinikaybetmedi,93154>, Erişim Tarihi: 08.06.2017

planlanan HES ve barajlarla; canlı türleri, yok olmayla karşı karşıya kalıyor. Dicle Vadisi özellikle yırtıcı kuşlar için doğal göç koridoru görevi görmesi, çeşitli türlerin dünyadaki dağılım alanlarının uç noktalarında yer alması, nesli tehlike altında olan türlerin önemli nüfuslarını içermesi ve birçok endemik türün son yaşam alanı olması sebebiyle küresel ölçekte önem taşımaktadır.

Ilisu Barajı alanında balık türlerinin dışında bölgede yaşayan bitki ve hayvan türlerinin yaşam alanları daralacak ya da tamamen yok olacaktır. Bölgede endemik ve nesli tehlike altında olan türler de vardır. Hasankeyf'te yapılan üç farklı araştırma ve Dicle Üniversitesi araştırmacılarından elde edilen bir listeye göre, Hasankeyf çevresinde 266 endemik bitki türü olduğu, bunlardan 66 türün GAP ile sınırlı ve 129 türün Türkiye'de ender olduğu tespit edilmiştir. Sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunduğu tespit edilen 66 türden 44'ü sadece Dicle havzasında olduğu belirlenmiştir.⁸⁸ Barındırdığı kültürel ve doğal özellikleri ile uluslararası boyutta önemli bir turizm merkezi olan Hasankeyf çevresi ve nehir ekosistemi doğa fotoğrafçılığı ve kuş gözlemciliği açısından da büyük öneme sahiptir. Hasankeyf ve etrafında 123 kuş türü tespit edilmiş bu türler içerisinde nesli tükenme tehlikesi altında olan küçük kerkenez de bulunmaktadır.

Ilisu Barajı'nın Dicle Nehri Üzerindeki Diğer Barajlar Arasındaki Konumu

⁸⁸ ILISU ÇEVRE GURUBU. (2005). Ilisu Konsorsiyumu Ilisu Barajı ve HES Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Güncelleme. Ankara: DSİ, Çevre ve Orman Bakanlığı.

Akdeniz, bozkır ve yarı çöl yaşam birliklerinin iç içe geçtiği Dicle Vadisi, bu birliklere özgü nadir ve hassas canlı türlerine ev sahipliği yapar. Nesli tehlike altında olan ve Türkiye'ye endemik bitki türlerinden **Cicer echinospermum** Önemli Doğa Alanları (ÖDA)'daki koruma önceliği en yüksek bitki türüdür. Vadinin orta bölümünde bulunan Hasankeyf, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra üreyen yırtıcı kuşlar için de büyük önem taşır. Dik kayalıklar **tavşancıl** (*Hieraaetus fasciatus*), **küçük kerkenez** (*Falco naumanni*), **küçük akbaba** (*Neophron percnopterus*) ve **kızıl akbaba** (*Gyps fulvus*) gibi yırtıcı kuşların bölgedeki en önemli popülasyonlarını barındırır. Sarp yamaçlar **küçük ebabil** (*Apus affinis*), eğimli ve çorak yamaçlar **boz kirazkuşu** (*Emberiza cineracea*), nehir kıyısı bitki örtüsü ve kumlu yamaçlar ise **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*) gibi nadir kuşlar için önemli üreme alanlarıdır.

Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*), tüm dünyada Türkiye'nin güneydoğusundan başlayarak sadece Fırat ve Dicle nehirlerinde yaşar. Dicle Nehri'nin su hattına yakın olan kıyılarındaki kumullarda yuvalar.⁸⁹

Dicle Vadisi Güneydoğu'ya özgü nehir kıyısı habitatlarının en iyi korunmuş örneklerini barındıran Dicle akarsu vadisini ve güneye doğru uzanan dağ bozkırlarını içerir. Vadinin orta bölümündeki Hasankeyf, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra üreyen yırtıcı kuşlar için büyük önem taşır. **Dağ keçisi** (*Capra aegagrus*) ve **çizgili sırtlan** (*Hyaena hyaena*) gibi önemli memeli türlerinin bulunduğu bölgede 11 tür yırtıcı kuş bulunur. Alanda koruma önceliğine sahip kuş türleri **tavşancıl** (*Hieraaetus fasciatus*), **küçük kerkenez** (*Falco naumanni*), **kızıl akbaba** (*Gyps fulvus*), **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*), **küçük ebabil** (*Apus affinis*) ve **boz kirazkuşudur** (*Emberiza cineracea*)

12.1 Dicle Vadisi Önemli Doğa Alanları

Dicle Vadisi Önemli Doğa Alanları, Ergani Deresi ile Suriye sınırı arasındaki bölgede yer alıyor. Bölge nehir kıyısı yaşam alanlarının tüm çeşitlerini barındırıyor. Su seviyesinin ve hızının mevsimsel değişimi, bu değişimler sonucu oluşan taşkın sahaları, taşlık veya çalılık adacıklar, sarp kayalıklar ve sulak çayırlardan oluşan alan birçok canlı türüne hem yuva hem de besin sunuyor. Akdeniz, bozkır ve yarı çöl yaşam birliklerinin bir araya geldiği bölge, bu birliklerin nadir ve hassas türlerine ev sahipliği yapıyor. **Bozcınte** (*Emberiza cineracea*), **maskeli örümcekkuşu** (*Lanius nubicus*) ve **zeytin mukallidi** (*Hippolais oliverotum*) gibi Akdeniz biyomuna özgü kuş türleri de Dicle Vadisinde yaşamaktadır. **Küçük boğmaklı toygar** (*Melanocorypha bimaculata*), **ak sırtlı kuyrukkakan** (*Oenanthe finschii*) ve **alasığircık** (*Sturnus roseus*) gibi bozkır biyomunda yaşayan kuş türlerinin yaygın olduğu alan, **Kuzey Mezopotmaya** (Ağaç) bozkırı kalıntısının da büyük bir kısmını içeriyor.

Arabistan Yarımadası'yla benzerlik gösteren diğer kısımlar yarıçöl koşullarına uyum sağlayan önemli türleri ve bu türlerin kuzey uzantılarını barındırıyor. **Dağmukallidi** (*Hippolais languida*), **küçük serçe** (*Passer moabiticus*) ve **boz alamecek** (*Rhodospiza obsoleta*) gibi yarı çöl biyomu türleri de en çok bu bölgede yaşamaktadır. Dicle Vadisi'nde, biyolojik ve coğrafi farklılıklar gösteren dört önemli doğa alanı vardır. Batıda genişleyen vadi Bismil Ovası'nın

⁸⁹ "Dicle vadisinde saklı yaşam", <http://www.ntv.com.tr/turkiye/dicle-vadisinde-sakli-yasam,BUX-hg6Lkk2EHNki29HiQ>, Erişim Tarihi: 08.06.2017

doğusunda daralmaya başlar. Hasankeyf civarında kıvrımlar ve sarp kayalıkların ilk örnekleri belirir. Kúpeli Dağı'na ilerledikçe mendereslerin sayısı ve kıvrımları artış gösterir.

12.2 Bismil Ovası

Diyarbakır'ın doğu kısmında, Dicle Nehri'ni ve nehrin güneyindeki çayırlar ile geniş tarım alanlarını içine alan bir ovadır. **Fırat kaplumbağası** (*Rafetus euphraticus*) nehir ve kolları boyunca yuva yapar. Türkiye'nin en büyük leylek nüfusunun bulunduğu ovada doğal nehir kıyısı bitki toplulukları içermesi sebebiyle kuş çeşitliliği yüksektir. **Toy** (*Otis tarda*) ve **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*) için önemli olan alan, bölgedeki en önemli Kuzey Mezopotamya (Ağaç) Bozkırı kalıntısının bir kısmını içerir.

12.2.1 Dicle Vadisi

Güneydoğu'ya özgü nehir kıyısı habitatlarının en iyi korunmuş örneklerini barındıran Dicle akarsu vadisini ve güneye doğru uzanan dağ bozkırlarını içerir. Vadinin orta bölümündeki Hasankeyf, tarihi ve arkeolojik değerlerinin yanı sıra üreyen yırtıcı kuşlar için büyük önem taşır. **Dağkeçisi** (*Capra aegagrus*) ve **çizgili sırtlan** (*Hyaena hyaena*) gibi önemli memeli türlerinin bulunduğu bölgede 11 tür yırtıcı kuş bulunur. Alanda koruma önceliğine sahip kuş türleri **tavşancıl** (*Hieraaetus fasciatus*), **küçük kerkenez** (*Falco naumanni*), **kızıl akbaba** (*Gyps fulvus*), **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*), **küçük ebabil** (*Apus affinis*) ve **boz kirazkuşudur** (*Emberiza cineracea*).

12.2.2 Kúpeli Dağı

Parçalanmış meşe ormanları, sarp kayalık alanlar ve büyük memeli ve yırtıcı kuş türleriyle Türkiye'de az sayıda kalmış yabancı coğrafyalardan biridir. Dicle Nehri ve kolları bu kısımda benzersiz kıvrımlarda uzanırken dik yarlar oluşturur. **Dağkeçisi** (*Capra aegagrus*), **çizgili sırtlan** (*Hyaena hyaena*) ve **vaşak** (*Lynx lynx*) gibi önemli memeli türlerini barındırır. Alanda koruma önceliğine sahip kuş türleri **tavşancıl** (*Hieraaetus fasciatus*), **kızıl akbaba** (*Gyps fulvus*), **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*) ve **boz kirazkuşudur** (*Emberiza cineracea*).

12.2.3 Cizre ve Silopi

Cizre'den başlayıp sınır boyunca güneye doğru ilerleyen Dicle Nehri'ni ve nehir etrafındaki taşkın alanını içine alır. Taşkın alanı subasar söğüt toplulukları, sazlıklar ve çakıl adalarıyla kaplıdır. Alan, zengin nehir kıyısı habitatları nedeniyle çok sayıda ve nadir kuş türüne ev sahipliği yapar. **Çizgili sırtlan** (*Hyaena hyaena*), **vaşak** (*Lynx lynx*) ve **Fırat kaplumbağası** (*Rafetus euphraticus*) gibi nadir türler için önemlidir. Alandaki koruma önceliğine sahip kuş türleri **bataklıkırlangıcı** (*Glareola pratincola*), **büyük kızkuşu** (*Hoplopterus indicus*), **alaca yalıçapkını** (*Ceryle rudis*) ve **yeşil arıkuşudur** (*Merops persicus*). Büyük kızkuşunun ülkemizde bilinen iki, yeşil arıkuşunun ise bilinen üç üreme alanından biridir⁹⁰

Ilısu Barajı Projesi, Önemli Doğa Alanı'nın biyolojik çeşitliliğinin büyük ölçüde yok olmasına neden olacak en büyük tehdittir. Dicle Nehri'nin kollarından olan Batman Çayı ile Botan

⁹⁰ "Dicle Tuba Kılıç, Dicle'de Yaşam", http://hasankeyfesadakat.com/dogal_alanlar/00082/, Erişim Tarihi: 02.06.2017

Çayı'nın birleştiği alanın ortasında yer alan Hasankeyf'te üreyen kuş çeşitliliğinin oldukça yüksek olması ve gözlenen 11 yırtıcı kuş türünün varlığı bu kesimde bozulmamış habitatların varlığını kanıtlamaktadır.⁹¹ Daha önce de değindiğimiz üzere Hasankeyf ve çevresindeki dik kayalıklar **tavşancıl** (*Hieraaetusfasciatus*), **küçük akbaba** (*Neophronpercnopterus*), **kızıl akbaba** (*Gypsfulvus*) ve **küçük kerkenez** (*Falconaumannii*) gibi yırtıcı kuşların bölgedeki en önemli popülasyonlarını barındırmaktadır. Eğimli ve çorak yamaçlar, **boz kiraz kuşu** (*Emberizacineracea*); sarp yamaçlar, **küçük ebabil** (*Apusaffinis*); nehir kıyısı bitki örtüsü ve kumlu yamaçlar ise **Alaca Yalıçapkını** (*Cerylerudis*) gibi ender kuşlar için oldukça önemli üreme alanı oluşturmaktadır.

Yukarıda adı geçen bu türlerin çekirdek popülasyonları baraj projesinden önemli derecede olumsuz etkilenecektir. Bu türlerin bir kısmı yuvalama alanlarının su altında kalması ya da inşaat sonrasında su rejimindeki değişimler nedeniyle tamamen yok olması kuvvetle muhtemeldir. Bu türlerden öncelikli olarak **büyük kızkuşu** (*Vanellusindicus*) ve **Alaca Yalıçapkını** (*Cerylerudis*) etkilenecektir. **Büyük kızkuşu** (*Vanellusindicus*) türünün tüm Avrupa popülasyonunun yüzde 100'ü, Alaca Yalıçapkını (*Cerylerudis*) türünün ise tüm Avrupa popülasyonunun yüzde 20'si Ilısu Projesi'nden olumsuz etkilenecektir.⁹²

Dünyada sadece Fırat ve Dicle nehirlerinin kıyılarında yaşayan **Fırat Kaplumbağası** da baraj nedeniyle tehdit altında olan türlerdendir. Dicle vadisindeki kayalıklar ve dik kanyonlarda yaşayan **Yabankeçisi** (*Capraaegagrus*) ve vadilerin aşağı kesimlerindeki mağara ve oyuklarda yaşayan **Çizgili Sırtlan** (*Hyaenahyaena*) tehdit altında olup öncelikli olarak korunması gerekli memelilerdir. Dicle Vadisi'nin diğer kesimleri gibi Hasankeyf çevresindeki kalkerli mağaralarda yaşayan yarasalar da barajdan olumsuz etkilenecek türlerdendir.

Ilısu Baraj Projesi karada yaşayan canlıları etkilediği gibi aynı zamanda sucul ortamda yaşayan canlıları da etkileyecektir. Dicle ve Fırat nehirlerinde önemli miktarda yaşayan midye ve salyangoz türü suyun temizliğini sağlamaktadır. Baraj gölü sularının fiziksel ve kimyasal yapılarındaki değişimler çok sayıda yumuşakça türünün üremesinde azalmaya sebep olacaktır.⁹³

2017 yılının Haziran ayında Hasankeyf ilçesi Dicle Nehri kıyısında vatandaşlar tarafından nesli tükenme tehlikesinde olan ölü su samuru bulundu. Batman Orman ve Su İşleri Şube Müdürü Ercan Turan "4915 sayılı kara avcılığı kanunu kararına göre koruma altında olan hayvanlar bulunmaktadır. Bu hayvanlardan bir tanesi de su samurudur." Açıklamasını yapmıştır.⁹⁴

⁹¹ ILISU ÇEVRE GURUBU. (2005). Ilısu Konsorsiyumu Ilısu Barajı ve HES Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu Güncelleme. Ankara: DSİ, Çevre ve Orman Bakanlığı.

⁹² DOĞA DERNEĞİ. (2006). Ilısu Barajı ÇED Raporunun Değerlendirmesi. Ankara.

⁹³ NAS, M. (2011). Hidroelektrik Santrallerinin Çevre, Kent Yaşamı ve Kültüre Etkileri: Hasankeyf Ilısu Barajı. Akdeniz Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Antalya: Sosyal Bilimler Enstitüsü

⁹⁴ "Dicle Nehrinde Ölü Su Samuru Bulundu", <http://www.guneydoguguncel.com/dicle-nehrinde-olu-su-samuru-bulundu-43856h.htm>, Erişim Tarihi: 06.06.2017

7 Haziran 2017 tarihinde Batman'ın Kozluk İlçesi'nde jandarma ekipleri tarafından durdurulup arama yapılan bir kargo firmasına ait araçta, yüzlerce kaya sansarı, tilki ve su samuru postu ele geçirildi. Araçta nesli tükenmekte olan su samuru 6 postu tespit edildi.⁹⁵ Bu kargo aracından çıkan su samuru postları ile Hasankeyf'te ölü bulunan su samuru arasında ilişki olabileceği düşünülmektedir.

2016 yılının Aralık ayında Dünyada nesli tükenen hayvanlar arasında yer alan ve korunma altında bulunan Çizgili Sırtlan, Batman Hasankeyf karayolunda bir kamyonetin çarpması sonucu yaşamını yitirmişti.⁹⁶

⁹⁵ "Batman'da nesli tükenmekte olan yüzlerce hayvanın ölüsü bulundu", <http://www.birgun.net/haber-detay/batman-da-nesli-tukenmekte-olan-yuzlerce-hayvanin-olusu-bulundu-163380.html>, Erişim Tarihi:07.06.2017

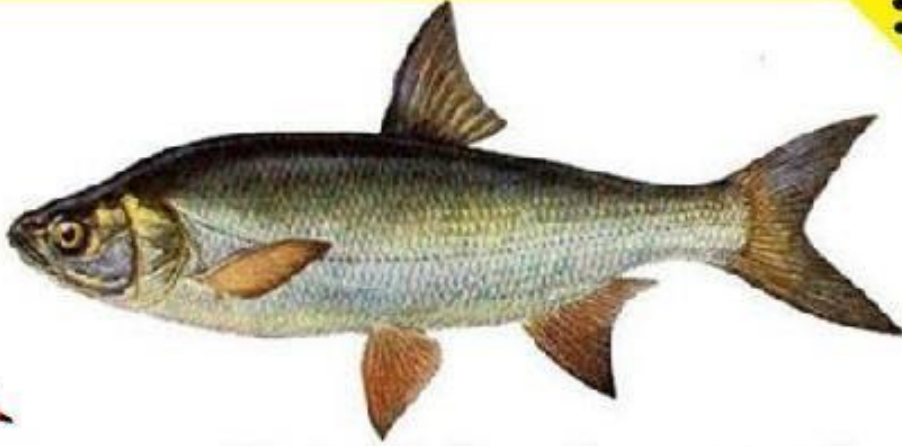
⁹⁶ "Nesli tükenen sırtlan Hasankeyf yolunda telef oldu!", <http://www.yenibatman.com/nesli-tukenen-sirtlan-hasankeyf-yolunda-telef-oldu-11068.html>, Erişim Tarihi: 29.12.2016

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Tatlısu kefali (*Squalius cephalus*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Sis balığı (*Leuciscus vorax*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Glyptothorax armeniacus

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Fırat kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Küçük yalancı Apollo (*Archon apollinaris*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Su samuru (*Lutra lutra*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Çizgili sırtlan (*Hyaena hyaena*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Çöl Varanı (*Varanus griseus*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Sahra kavgalazı (*Centaurea sclerolepis*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Küçük ebabil (*Apus affinis*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Küçük kerkenez (*Falco naumanni*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Kara akbaba (*Aegypius monachus*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Boz kirazkuşu (Emberiza cineracea)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Alaca yalıçapkını (Ceryle rudis)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Bayağı arı şahini (Pernis apivorus)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Küçük kartal (*Aquila pennata*)

ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Kızıl çaylak (*Milvus milvus*)

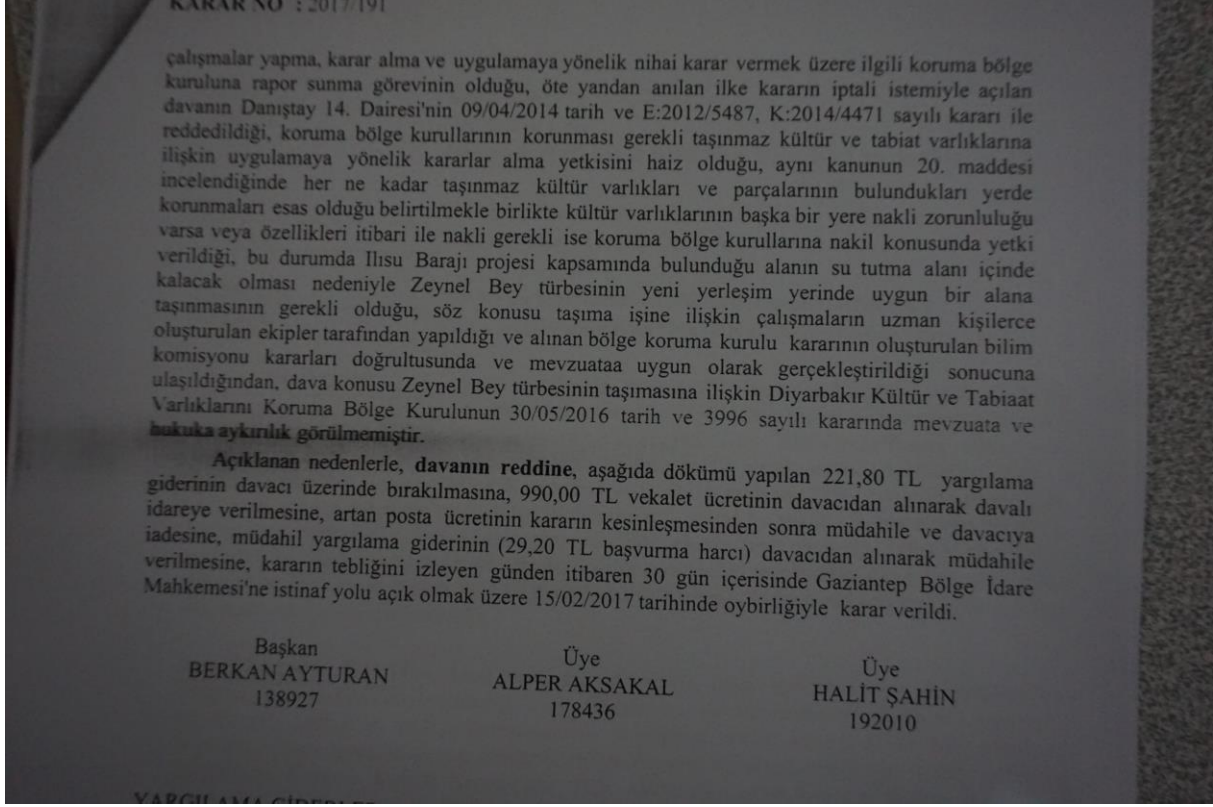
ILISU BARAJ PROJESİNİN TEHDİDİ ALTINDAKİ TÜRLER

Karaburun balığı (*Chondrostoma regium*)

13. İlisu Baraj Projesinde Hukuki Mücadele

Hasankeyf ve İlisu Baraj Projesine karşı verilen hukuki mücadele için birçok adım atılmıştır. Son süreçte Zeynel Bey Türbesinin taşınmasının iptalini isteyen dava reddedilmiştir. Ret edilen davaya itiraz edilmiş, dava bir üst mahkemeye taşınmıştır. Ancak dava sonuçlanmadan Zeynel Bey Türbesi taşınmıştır.

10 yılı aşkın bir süredir AİHM'de devam eden davada, Türkiye'ye son savunma için verilen süre 25 Temmuz'da doldu. Baraj projesinin iptali için AİHM'de ilk davayı açan isim olan Avukat Murat Cano, "Mahkeme, son savunmadan sonra kritik bir karar verecek. Ya davamızı reddedecek ya da insanlık tarihinde bir ilk başarılmış olacak" diyor. Cano, AİHM'ni, davayı sonbahara doğru kararlaştıracağını düşünüyor.⁹⁷

Hasankeyf Yaşatma Girişimi ve Hasankeyf Matters olarak AİHM ve Türkiye'deki dava süreçleri takip edilmekte ve yeni hukuki süreçlerin başlatılması için çalışmalar yapılmaktadır.

14. İlisu Barajının Getireceği Sonuçlar

Günümüzde Dicle Nehri üzerinde yapımı devam eden İlisu Barajı Projesi Hasankeyf gibi yüzlerce yerleşmeyi de etkilemektedir. Mevcut İlisu Barajı Projesi'nin tamamlanması halinde; baraj suyu altında kalmasından dolayı bazı hayvan ve bitki türlerinin besin ve habitatlarının yok edilmesiyle birlikte kitlesel balık ölümleri, çökeltme ve ötrofikasyon, su kalitesinde ciddi düşüş, göletlerde biriken suyun yumuşatıcı etkisinden dolayı iklimde yumuşama ve doğal yaşamda değişim gibi ekolojik ve çevresel etkilerin yanı sıra tarihi ve kültürel varlıkların baraj suları altında kalması sonucunda yok olması ve arkeolojik kazı araştırmalarının yeterli düzeyde

⁹⁷ "Hasankeyf'te Son Yaz", http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cevre/792103/Hasankeyf_te_son_yaz.html, Erişim Tarihi: 29.07.2017

yapılamayacak olması ile tarihi bazı bilgilerin karanlıkta kalması, meydana gelecek iç göçler ve bunların meydana getireceği sosyo-ekonomik problemler gibi birçok sorunu da beraberinde getirecektir.

Ilısu Baraj projesi kültürel, ekolojik, sosyal, psikolojik yıkımlara sebep olacaktır. Dicle Vadisi ve Hasankeyf daha fazla geri dönülmez yıkım ve tahribatlara uğramadan yan yana durmaya ve ortak çalışmamız gerektiğini bizler Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi olarak bir kez daha belirtmek istiyoruz.

03.08.2017

Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi

E-mail: hasankeyfgirisimi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/hasankeyfiyasatmagirisimi